

Literature review som biblioteksservice i tværfaglig forskning

Hovedopgave – Master i informationsvidenskab og kulturformidling

Forfatter: Lars Jakob Jensen

Studienummer: kbq784

Vejleder: Volkmar Paul Engerer

Literature reviews as a library service in interdisciplinary research

Abstract: This master thesis analyses the difficulties involved in conducting a literature review in an interdisciplinary framework and the limits of the contributions from research librarians to literature reviews. The concept of interdisciplinarity is nuanced by employing Klein's definitions multidisciplinarity, transdisciplinarity and interdisciplinarity. The processes involved in both traditional and systematic reviews are explained and analyzed in the context of interdisciplinarity. Hjørland's Domain Analysis is used to challenge interdisciplinarity as well as to extend the limits of librarians' contribution to interdisciplinary work in general and literature reviews specifically.

Indholdsfortegnelse

1: Indledning.....	3
Opbygning.....	4
2: Metode	5
Kollegaers erfaringer	6
3: Tværfaglig forskning	8
Overlap og perspektiv.....	9
Tværfaglig forsknings opståen.....	10
Fordele og udfordringer ved tværfaglig forskning	11
Opsummering	12
4: Hvad er et literature review?	12
Det traditionelle literature review	13
Fordele og ulemper ved det traditionelle literature review	14
Det systematiske review.....	16
Den systematiske proces	18
Forskningsspørgsmål og conceptual framework.....	18
Variation i systematiske reviews	19
Udbredelse	20
Fordele og ulemper ved systematiske reviews	20
Opsummering	21
5: Det tværfaglige literature review	22
Syntese	23
Værdien af et literature review i tværfaglig forskning	24
Et eksempel på tværfagligt review	25
Hjørlands domæneanalyse som udfordring for tværfaglige reviews.....	26
Opsummering	29
6: Bibliotekarens bidrag til fagspecifikke reviews	29
Holdningen i den benyttede litteratur	29
Rækkevidden af bibliotekarens kompetencer.....	30
Screening, kodning/kategorisering og kvalitetsvurdering.....	31
Gråzonen af praktiske hensyn	32
Rækkevidden af bibliotekarers kompetencer - reviews set som knowledge management	33
Opsummering	35
7: Bibliotekarers bidrag til tværfaglige reviews.....	35

Søgeprocessen.....	35
Conceptual framework.....	36
Fagspecifikke selvfølgheder = tværfaglige udfordringer	37
8: Konklusion	39
Perspektivering.....	42
Litteraturliste.....	43
Appendiks	45
Bilag 1	45
Bilag 2	47
Bilag 3	49

1: Indledning

Et literature review er et centralt element i forskning, uanset om det er tale om en bacheloropgave eller en doktorafhandling. Formålet er at dokumentere forståelse af forudgående forskning, de gængse teorier og metoder samt de primære kritikpunkter/svagheder inden for emnet (Hart, 1998, p. 1).

Hvad, der kvalificerer god forskning og metode, varierer på tværs af fag. For eksempel kan den medicinske præference for dobbeltblændede randomiserede forsøg ikke overføres til forskning inden for erhvervsadministration, hvor i stedet spørgeskemaundersøgelse og interviews er ofte benyttede metoder (Jesson, Matheson, & Lacey, 2011, pp. 116-117).

Udførelsen af et literature review udfordres, når det foretages tværfagligt, hvor forskere samarbejder på tværs af fakulteter og institutter. På Aarhus Universitet (og formentlig også andre forskningsinstitutioner) opfordres det videnskabelige personale i stigende grad til at samarbejde tværfagligt. Samtidig er flere nye forskningsområder opstået med udspring i "real world problems" (Krohn, 2010, pp. 31-32). Et eksempel på et real world problem er global opvarmning, hvor forskningsobjektet er så komplekst, at det ikke lader sig håndtere inden for et enkelt fags teorier og præmisser. I stedet må geologer, fysikere, kemikere, meteorologer, samfundsøkonomer mm. samarbejde om en ny fælles tilgang, der bedre kan håndtere det konkrete problem.

Bibliotekarer på forskningsinstitutionerne har mulighed for en ny rolle og udfordring i interdisciplinær forskning. Som "fagneutrale" kan de identificere information og danne bro mellem forskellige opfattelser af kvalificeret viden uden de traditionelle fags begrænsninger. Samtidig er bibliotekarer åbne for nye opgaver, da den hidtidige rolle som "gatekeeper" til viden for forskere og studerende er ved at forsvinde i kraft af den digitale revolution, hvor 5 minutters søgning på en smartphone i dag kan give samme resultater som dage på et gammeldags papirbaseret bibliotek (Knapp, 2012, p. 204). På min arbejdsplads Aarhus Universitet er assistance til literature reviews således en af de nye services, som biblioteket i stigende grad vil tilbyde forskerne. Bl.a. i tværfaglige projekter.

Men **kan** bibliotekarer udføre literature reviews for det videnskabelige personale? Nok har bibliotekspersonalet en større faglig indsigt i brugen af søgemaskiner, organisering af viden og relevante databaser, men et LR er mere end en litteraturliste – det er også en kritisk stillingstagen til tidligere forskning inden for et område, screening og kodning af den identificerede forskning samt syntese for at præsentere den nye viden, der er blevet opnået. Altså en kvalificeret vurdering af den fundne litteratur.

Nogle mener, at mere eller mindre alle kan udføre eksempelvis kvalitetsvurdering, selvom de ikke har nogen indgående kendskab til de benyttede forskningsmetoder (Jesson et al., 2011, p. 116). Dermed også

eksempelvis bibliotekarer. Jeg antager, at en sådan gennemgang forudsætter betydelig fagspecifik indsigt/domænekendskab, da kvalificeret vurdering af evidens, metode, kausalitet mm. ikke er muligt for en ikke-fagspecialist. Dermed er det vigtigt, at bibliotekerne fokuserer deres indsats på den del af review-processen, hvor deres faglighed gør dem til eksperterne.

Endvidere er der forskellige traditioner for literature reviews. Særligt den sundhedsvidenskabelige konsensus om systematiske reviews er stærkt cementeret som DEN gældende måde at udføre reviews. Dette adskiller sig fra traditionelle literature reviews, der er mere udbredte inden for samfundsvidenskabelige og humanistiske fag. Disse forskellige faglige traditioner medfører udfordringer, når de bringes sammen i en tværfaglig sammenhæng.

Disse udfordringer vil jeg arbejde med i følgende todelte problemformulering:

1: Hvilke dele af review-processen kompliceres, når den udføres tværfagligt, og hvordan kan disse komplikationer evt. afhjælpes?

2: I hvilket omfang kan bibliotekarer udføre/bidrage til såvel fagspecifikke som tværfaglige literature reviews?

Hensigten med opgaven er at bidrage til informationsvidenskabens viden om literature reviews, der i meget begrænset omfang har behandlet emnet i en tværfaglig kontekst. Den benyttede litteratur fokuserer overvejende på afgrænsede videnskabelige fags brug af reviews. Derfor håber jeg, at kunne identificere udfordringerne involveret i tværfaglige literature reviews til fordel for andre, der ligesom jeg arbejder med tværfaglig forskning. Empirien i nærværende opgave udgøres primært af akademiske artikler samt vejledninger til reviews, hvoraf hovedparten er udarbejdet af forskere allerede involveret i reviews. Endvidere har to kollegaer ved Aarhus University Library indvilliget i at dele deres erfaringer i kraft af at have besvaret en række spørgsmål om deres arbejde med literature reviews, så jeg kan henvise til deres praktiske erfaringer.

Opbygning

For at skabe fælles forståelse for opgavens emne indleder jeg i kapitel 3 med en problematisering af begrebet tværfaglighed, der kan tolkes på mange måder. Til dette benytter jeg bl.a. Julie Thompson Klein (1990), da hendes udvidede begrebsapparat bruges i megen senere litteratur om tværfaglighed. På grund af at literature reviews er et kompliceret begreb, redegøres efterfølgende for henholdsvis traditionelle og systematiske reviews og deres processer, hvorefter nogle af deres svagheder og styrker diskuteres.

Efter de centrale begreber i opgaven således er blevet præsenteret, diskuteres udfordringerne ved tværfaglige reviews i kapitel 5. Her inddrages bl.a. Birger Hjørlands domæneanalyse (2002) som både en udfordring til tværfaglighed, men også som et værktøj til at overkomme denne udfordring. Kapitel 6

analyserer, hvorledes den benyttede litteratur betragter bibliotekarens bidrag til fagspecifikke reviews og diskuterer rækkevidden af bibliotekarens kompetencer. I kapitel 7 udvides denne analyse til at omfatte tværfaglige reviews.

2: Metode

Inspireret af et tværfagligt projekt på min arbejdsplads og interesse for literature reviews valgte jeg ovenstående emne til min opgave. Mit oprindelige ønske var at udføre et tværfagligt literature review, men som pointeret af min vejleder, ville et sådant mangle den fornødne teori for en opgave på masterniveau. Efterhånden som min forståelse for emnets kompleksitet voksede, og jeg indså, at jeg ligeledes ikke ville have den nødvendige adgang til tværfagligt involverede forskere, valgte jeg en mere teoretisk bearbejdning af tværfaglige reviews og bibliotekarers bidrag.

Den benyttede litteratur med vejledninger og introduktioner til literature reviews nævner kun med meget korte henvisninger udfordringer forårsaget af tværfaglighed. Gough et al. (2012) behandler delvist tværfaglighed, men det er i højere grad ved at præsentere en meget åben tilgang til systematiske reviews. Før det er muligt at diskutere og analysere udfordringerne ved et tværfagligt review, mener jeg, det er nødvendigt indledende at forstå hovedbegreberne i tværfaglig forskning og literature reviews separat. Da litteraturen om reviews ligeledes hovedsageligt er udarbejdet af ikke-informationsvidenskabelige forskere, er en grundig redegørelse nødvendig for besvarelse af problemformuleringen. Efter begreber og deres kompleksitet er blevet belyst, kan diskussion af deres kombination indledes. Når interaktionen mellem tværfaglighed og literature reviews er belyst, kan bibliotekarens muligheder for at bidrage analyseres.

Da omfanget af ny viden og nye begreber, som inddrages, er omfattende, mener jeg at et separat teoriafsnit ville være uforholdsmæssigt stort, og for tungt at komme igennem for læseren. Tværfaglig teori, review-modeller, domæneanalyse osv. introduceres derfor løbende i den kontekst, hvori de er relevante.

Jeg har valgt at behandle såvel traditionelle som systematiske reviews, da kendskab til begge er nødvendig for at kende deres nuancer, og hvor de kan benyttes hensigtsmæssigt. Som fagbibliotekar er det eksempelvis vigtig ikke at kaste en bachelorstuderende ud et i systematisk review, hvorimod det kan være relevant i betjening af en forsker. Da denne opgave samtidig fokuserer på tværfaglighed, er begge typer reviews relevante afhængigt af de involverede fags traditioner for reviews.

Interdisciplinaritet ville umiddelbart have været et mere oplagt begreb frem for tværfaglighed. Klein (1990) problematiserer begrebet og sidestiller det med andre typer tværfaglighed som multi- og transdisciplinaritet. Derfor har jeg for at undgå to betydninger af samme ord valgt overordnet at benytte tværfaglighed til at omfatte alle tre af Kleins underbegreber, som uddybes i kapitel 3. Efter kapitel 3 benyttes interdisciplinaritet

udelukkende i Kleins betydning. Kleins begrebsapparat bidrager til dybere analyse og forståelse af tværfaglighed.

Hensigten med opgaven er at bidrage til litteraturen om literature reviews, og i mindre grad til tværfaglig forskning, der allerede har modtaget stor opmærksomhed. Derfor vil jeg ikke fordybe mig omfattende i tværfaglig forsknings udfordringer med epistemologiske¹ og ontologiske² diskussioner. Den benyttede litteratur er også meget varieret i dens sprogbrug med variationer som fag, disciplin, domæne, paradigme, diskurs, tradition mm. Jeg er bevidst om, at eksempelvis paradigmateteorien stammer fra Kuhn og diskursteori fra bl.a. Foucault, samt at de ikke er det samme. Lidt forsimplet mener jeg, den benyttede litteraturs varierende sprogbrug overordnet henviser til det samme, nemlig forskellige videnskabelige fags varierende traditioner og metoder. Da mit fokus er literature reviews og ikke videnskabsteori, benytter jeg en forsimplet tilgang og sondrer ikke i højere grad.

Kollegaers erfaringer

I løbet af december 2015 har jeg et par gange drøftet min opgave med to kollegaer, der er involveret i, hvad der ved AUL (Aahurs University Library) kaldes systematiske søgninger. Mere specifikt bidrager den ene kollega Helene Sognstrup med sparring til forskere om søgestrategi og udførelse af søgninger i forbindelse med literature reviews og udvikling af kliniske retningslinjer (rettet mod læger). Iben Brøndum udfører søgninger med inklusions-/eksklusionskriterier og søgeprotokol for den eksterne partner Socialstyrelsen. Det er i høj grad disse to kollegaers arbejde, der har inspireret min lyst til at lære om reviews, og det er sådanne systematiske søgninger, AUL fremover gerne vil bidrage med i højere grad.

For sent i skriveprocessen indså jeg værdien af at inddrage Iben og Helene i min empiri ud over de forskellige review-vejledninger. Under ideelle forhold skulle jeg have foretaget et ekspertinterview med dem, i kraft af deres faglige indsigt og praktiske erfaring med literature reviews i den virkelige verden. Dette var desværre ikke muligt, men det lykkedes mig i juleferien at få dem til at besvare en mail med en række spørgsmål, hvoraf vi tidligere havde drøftet hovedparten mere uformelt. Jeg kendte altså i forvejen deres erfaringer og overordnede tanker om min problemformulering, men jeg ønskede endvidere at kunne referere til dem. Spørgsmål med besvarelse er vedhæftet i opgavens appendiks.

¹ Erkendelsesteori. Eksempelvis positivismen der mener erkendelse beror på hvad vi kan se, røre og måle, samt hvad vi kan forstå logisk (IVA, 2006, erkendelsesteori). Den dominerende erkendelsesteori fra min oprindelige baggrund historie er i højere grad hermeneutikken, der også tolker, da erkendelse afhænger af individets forforståelse (IVA, 2006, hermeneutik).

² Filosofisk disciplin om hvad der eksisterer (IVA, 2006, ontologi). Eksempelvis om vi kan iagttage og beskrive verden definitivt, eller om vores opfattelse af virkeligheden er unik og blot en tolkning, der ikke kan gengives og iagttages af andre individer. Kan også omhandle et videnskabeligt fags genstandsfelt – altså hvad faget beskæftiger sig med.

At kalde mine spørgsmål til Helene og Iben for et interview ville være en overdrivelse. Metodisk er informationen i deres besvarelse naturligvis belastet af at være udført som en mail, uden deres mulighed for at få uddybet spørgsmålene hvis nødvendigt. Tilsvarende har mine muligheder for at bede om uddybelse været begrænsede. Eksempelvis ville jeg gerne have spurgt ind til Helenes besvarelse af spørgsmål 11 og 12, omhandlende karakteren af et tværfagligt review, hun bidrog til. Særligt om det primært var et sundhedsvidenskabeligt review, der havde inddraget antropologer, siden antropologerne var udfordret med medicinske emner og søgeord. Det var desværre ikke muligt.

En ulempe ved et stille spørgsmål via mail er den manglende mulighed for at iagttage de interviewedes fysiske reaktioner i form af kropssprog, ansigtstræk og toneleje (Kvale & Brinkmann, 2009, pp. 149-150). Da jeg har drøftet mine spørgsmål med dem tidligere, har der formentlig været en positiv effekt ved, at de har været forberedte på mine relativt komplicerede og specifikke spørgsmål. Ligeledes muliggør kommunikationen via mail, at de kan tage sig god tid til at svare udførligt, hvilket særligt Iben har gjort. Man kan overveje, om mine forudgående samtaler med Helene og Iben har påvirket deres svar i en retning af, "hvad de tror, jeg gerne vil høre". Hovedparten af spørgsmålene er dog meget specifikke og relaterer primært til deres erfaringer, og i mindre grad til hvad de generelt mener om et emne/problem.

En anden fejlkilde er, at nogle af mine spørgsmål kan anses at have en ledende karakter pga. min brug af eksempler (Kvale & Brinkmann, 2009, pp. 171-173). Eksemplerne er taget fra vores tidligere samtaler. Intentionen har været at hjælpe dem med at ihukomme, de erfaringer, de tidligere har delt med mig og samtidig være meget specifik, da jeg ikke havde mulighed for dialog.

Et ekspertinterview ville som sagt være at foretrække, men som praktiske erfaringer til at støtte mine teoretiske analyser, mener jeg stadig, at de to mailbesvarelser tilføjer opgaven værdi, ligesom de giver læseren mulighed for at tjekke mine kilder. En ekspert i systematiske reviews, Maia Lindstrøm fra Danmarks Evalueringsinstitut, har også bidraget med skriftlig bekræftelse af min gengivelse af nogle af hendes pointer fra et foredrag om systematiske søgninger, som også kan kildekontrolleres i opgavens appendiks.

Når der henvises til Helene og Ibens svar, gøres det med deres for bogstav og spørgsmålsnummer. I4 er eksempelvis Ibens besvarelse af spørgsmål 4.

Endvidere forkortes literature review fremover som LR og systematiske review som SR. Ved flertal sættes et s efter som LR's. Hvis der er tale om egefold indsættes et ' som i LR's.

Opgaven er skrevet som et selvstændigt projekt sideløbende mit job ved AUL, da uddannelsen er gennemført for egne midler og skrevet i min fritid. Jeg er ikke uddannet bibliotekar, men cand. mag. i historie og optaget på IVA's master med dispensation.

3: Tværfaglig forskning

På min arbejdsplads Aarhus Universitet betragtes tværfaglig forskning som centralt for institutionens konkurrenceevne, når det kommer til at producere forskning af højeste kvalitet og at tiltrække topforskere udefra (Nielsen, 2014). Andre omtaler tværfaglig forskning som fremtidens kilde til viden, selvom begrebet ofte befinder sig i yderkanten af de etablerede fags bevidsthed (Knapp, 2012, p. 199).

Denne perifere tilstedeværelse forekommer naturlig, da fokus for en studerende er at tilegne sig sit fags gældende metoder og traditioner – altså fag- eller domænespecialisering. Denne specialisering fortsætter som forsker, hvor succes i kraft af bl.a. publicering, forudsætter opfyldelse af domænets opfattelse af god forskning. Domænespecialisering er altså i langt overvejende grad en forudsætning for alle forskere, hvorimod tværfaglig forskning kun bliver relevant i nogle tilfælde.

Tværfaglig forskning er ikke noget nyt begreb, selvom det først begyndte at få større opmærksomhed fra starten af det 20. århundrede. Begrebet forekom første gang i 1937 i Oxford English Dictionary med den let tilgængelige definition "*Of or pertaining to two or more disciplines or branches of learning; contributing to or benefiting from two or more disciplines*" (Knapp, 2012, p. 199). Altså forskning hvor to eller flere discipliner er involveret. Klein har følgende fremragende beskrivelse af formålet med interdisciplinaritet: "*Interdisciplinarity is a means of solving problems and answering questions that cannot be satisfactorily addressed using single methods or approaches.*" (Klein, 1990, p. 196).

Ovenstående er en god general beskrivelse, men begrebet kan raffineres yderligere. Nogle sonderer mellem forskellige former for interdisciplinaritet som *nondisciplinarity*, *postdisciplinarity*, *multidisciplinarity*, *transdisciplinarity* og *protodisciplinarity* (White, 2011, pp. 38-41). Da fokus i denne opgave er literature reviews, har jeg valgt ikke at gå i dybden med samtlige af ovenstående men at begrænse mig til de tre mest benyttede nuancer: interdisciplinaritet, multidisciplinarity, og transdisciplinaritet (Klein, 1990, pp. 55-73). Valget om at benytte Kleins begrebsapparat beror på, at flere andre forfattere beskæftiget med tværfaglig forskning refererer til hende som en primær kilde inden for emnet (Knapp, 2012, pp. 199-200), (White, 2011, p. 35), (Choi & Pak, 2006, p. 355). Særligt at kunne skelne mellem det interdisciplinære og multidisciplinære, mener jeg, i særdeleshed kan bidrage til forståelsen af den kontekst, hvori forskning foregår, og et literature review skal udføres.

Multidisciplinaritet beskæftiger sig med et fælles forskningsobjekt, men de deltagende forskere arbejder individuelt ud fra hvert sit domænes tilgang. Den enkelte forsker overholder altså sit domænes traditioner og fremsætter sine resultater ved siden af og afgrænset fra andre deltager med anden faglig baggrund. Det samlede resultat af multidisciplinær forskning er således summen af de deltagende discipliners arbejde adderet – ikke integreret. Inden for undervisning, hvor flere specialister fremstiller forskellige tilgange til et

emne, er multidisciplinaritet blevet omtalt som *"hodge-podge or cafeteria style education"*, hvor det er op til de studerende selv at foretage syntese/forening af de forskellige discipliners tilgange. Historie og arkæologi er eksempler på to fag, der anses for at være i multidisciplinær relation til hinanden. Begge discipliner beskæftiger sig med forståelse og beskrivelse af fortiden, men hvor historie baserer sig på skriftlige kilder, beror arkæologi på materielle levn (Klein, 1990, pp. 56-57).

Transdisciplinaritet skræver over flere discipliner for at arbejde med et forskningsobjekt, hvor den enkelte forsker benytter metoder og værktøjer på tværs af discipliner. Udøverne hæver sig over (transcenderer) disciplinerne og ignorerer disciplinære restriktioner – det er altså en mere utilitaristisk tilgang til forskningsmetode. Som eksempel nævner Klein begrebet *"role release"*, hvor deltagerne frigiver deres traditionelle roller ved at dele kompetencer og tillade andre at påtage sig dem. Dermed kan en lærer ud over sit eget fag drage nytte af metode fra eksempelvis psykologi, tilegnet fra en psykologkollega, til på bedst mulig vis at fungere som kontaktperson over for en elev/patient. Udover at dele et fælles forskningsobjekt vil transdisciplinære forskere altså også dele færdigheder (Klein, 1990, pp. 63-34). Nogle domæner indeholder også transdisciplinære træk som f.eks. økonomi, der benytter matematisk metode, og holistisk medicin, der er traditionel medicin med inddragelse af filosofiens holismebegreb (White, 2011, p. 40).

Interdisciplinaritet (anderledes fra samlebetegnelsen interdisciplinaritet for al tværfaglig forskning) adskiller sig fra multidisciplinaritet ved ikke blot at fremstille forskellige discipliners resultater sidestillet som en sum af den totale udførte forskning adderet – i stedet sker der også integration. Dvs. at en interaktion finder sted, og de deltagende discipliner forandrer sig og beriges, så noget nyt opstår (Klein, 1990, p. 56). Interdisciplinaritet omfatter integration af to eller flere fag resulterende i oprettelse af en ny og modificeret disciplin, i modsætning til transdisciplinaritet, der teoretisk favner alle videnskabelige discipliner på én gang (Klein, 1990, p. 66).

Overlap og perspektiv

Personligt finder jeg det ofte vanskeligt at skelne tydeligt mellem de tre former for tværfagligt samarbejde. Klein og andres sondringer virker let forståelige, når de studeres isoleret, men i den virkelige verden, mener jeg, at de tre kategoriseringer kan være særdeles vanskelige at benytte. Ofte vil et forskningsprojekt nok bære træk fra mere end en kategori, så ovenstående faste afgrænsninger flyder ud. Alligevel anser jeg inter-, multi- og transdisciplinaritet som værdifulde redskaber til at forstå vilkårene, hvorunder tværfaglig forskning finder sted i denne opgaves kontekst.

I en forskningsgruppe med tydelige multidisciplinære træk vil biblioteksservices eksempelvis med fordel kunne fokuseres til de enkelte deltagende fag for at undgå tværfaglig forvirring. På baggrund af egne erfaringer forekommer rigtig mange tilfælde af sådan tværfaglighed, eksempelvis i kraft af bidrag fra en jurist

til en forskergruppe, der registrerer personhenførbare oplysninger, en filosof når forskning medfører etiske overvejelser, eller en fysiker når sundhedsvidenskabelige forskere eksperimenterer med radioaktiv stråling og kræft. I sådanne tydelige tilfælde er multidisciplinaritet let at identificere, da fagene ikke sammenblandes, men bistand fra et andet fag trækkes blot ind i en lille afgrænset del af det større projekt.

Kompleksiteten i sondring mellem Kleins tre typer tværfaglighed stiger, når man distancerer sig lidt mere i forhold til et givent tværfagligt samarbejde. Juristen, filosofen og fysikeren nævnt ovenfor deltog umiddelbart uden nogen form for inter- eller transdisciplinaritet. Alligevel har nogen med større overblik (måske en projektleder, et styringsgruppemedlem eller en bibliotekar) haft den tværfaglige viden nødvendig for at søge løsningsmuligheder uden for det primære domæne. Nogen har altså tænkt inter- eller transdisciplinært, selvom "fodarbejdet" håndteret af domænespecialister udføres multidisciplinært, uden sammenblanding med andre fagområder. Efterfølgende skal resultaterne fra de deltagende domæner også samles og synteseres, for at forskningsprojektets resultater kan fremstilles sammenhængende. Dette antager jeg i højere grad vil tage karakter er transdisciplinaritet, da nogen skal være i stand til at overskue forskning fra forskellige fag. Perspektiv bliver dermed afgørende. Afhængigt af perspektiv kan et samarbejde således kategoriseres som multidisciplinært for den enkelte forsker og som transdisciplinært for styringsgruppen eller lederen.

Tværfaglig forsknings opståen

Ifølge Krohn (2010, p. 30) er "real world problems" eller problemløsning den primære årsag til at interdisciplinaritet forekommer.³ Den virkelige verdens problemer ser han som udtryk for komplekse udfordringer, i modsætning til en fagligt afgrænset teoretisk kontekst.

Dette er centralt, da Krohn ser den traditionelle monofaglige videnskab som hjem for teoretisk afgrænsede forsøg, hvor forskningsobjektet isoleres for støj fra omverdenen – det ideelle. Formålet er søgningen efter lovmæssigheder, som kan konkluderes at gælde generelt. Denne søgning efter universelt gældende lovmæssigheder kaldes nomotetisk forskning. Udfordringen er, at sådanne forsøg meget sjældent favner den kompleksitet, som den virkelige verden består af, hvor et problem betragtes som unikt og umuligt at sammenligne med noget andet. Undersøgelse af sådanne unikke og specifikke problemer kaldes ideografisk forskning. Håndteringen af sådanne real world problems er så kompleks, at flere fag må samarbejde for at imødekomme problemets mange facetter, hvormed tværfaglig forskning opstår (Krohn, 2010, pp. 33-35).

Den simpleste måde at håndtere denne forskning er indledende oftest ved et multidisciplinært samarbejde, hvor de enkelte dele af problemet behandles separat af fagspecialister. Den efterfølgende forening af de

³ Han omtaler også interdisciplinær kommunikation og interdisciplinær fusion som generatorer for interdisciplinært arbejde, men interdisciplinært case-arbejde fastholder han som den vigtigste (Krohn, s. 31).

forskellige fags bidrag kan forårsage problemer, men ikke i et omfang tilsvarende interdisciplinaritet. Interdisciplinaritet anser Krohn for tids- og ressourcekrævende uden let definerbare målsætninger, da det kræver, at de deltagende forskere foretager deres faglige valg i overensstemmelse med og afhængigt af resten af gruppens valg – et komplekst foretagende. Hvis nysgerrighed, socialt ansvar og penge over tid fortsætter med at motivere forskerne, og der opstår offentlig og politisk opbakning, udvikler det multidisciplinære projekt sig til at blive en case. Vel og mærke en case, der forudsætter kompleks interaktion i et interdisciplinært netværk (Krohn, 2010, p. 32).

Om Krohn har ret i, at case-baseret forskning af real world problems er den primære generator for interdisciplinaritet, har jeg ikke umiddelbart indsigt til at bekræfte. Jeg syntes dog, at hans tanker om real world problems som værende for komplekse til at rummes af enkelte discipliner, på fin vis illustrerer behovet for interdisciplinær forskning, og hvordan den opstår. Ligeledes kan real world problems ofte heller ikke underlægges universelle love, hvorfor de må studeres som individuelle og unikke cases, der er svære at generalisere ud fra (Krohn, 2010, pp. 46-48). Som fagbibliotekar er dette en værdifuld iagttagelse, som jeg antager, ikke alle domænespecialister indser, før de har været interdisciplinært involveret.

Fordele og udfordringer ved tværfaglig forskning

Det tidligere omtalte formål med tværfaglig forskning var: *"Interdisciplinarity is a means of solving problems and answering questions that cannot be satisfactorily addressed using single methods or approaches"* (Klein, 1990, p. 196). Denne formulering, mener jeg, på glimrende vis illustrerer, hvorfor tværfaglig forskning er værd at forfølge. Særligt når den sættes på spidsen med den humoristiske iagttagelse *"I suppose it is tempting, if the only tool you have is a hammer, to treat everything as if it were a nail"* (Knapp, 2012, p. 200). Tværfaglighed tillader altså forskere at behandle spørgsmål, der ikke lader sig håndtere inden for et afgrænset domæne (tilsvarende Krohns cases og problemløsning i den virkelige verden). Ligeledes kan forskere lade sig inspirere af andre fag til at tilgå udfordringer med nye perspektiver. Ultimativt kan sådanne nye tilgange føre til ny viden, hvilket jeg ser som et af målene med forskning.

Klein nævner flere fordele som *"... to explore disciplinary and professional relations... ...to achieve unity of knowledge, whether on a limited or grand scale"* (Klein, 1990, p. 11). Som ansat på et forskningsbibliotek der er interesseret i flere services til og mere samarbejde med forskere, er jeg enig i hendes betragtning om, at tværfaglighed kan være en katalysator til udforskning af informationsvidenskabens grænser og etablering af nye netværk. Hendes pointe om forening af viden er i denne opgave også særdeles relevant, da det netop er kumulering og forening af viden, der er et af formålene med LRs. Forening af flere fags viden kan således være et produkt af et tværfagligt LR, men samtidig kan et LR også bidrage til et tværfagligt samarbejde. Dette uddybes på side 24.

Ud over vanskeligheder med at definere, afgrænse og kvalificere tværfaglighed (Klein, 1990, p. 15) mener jeg, at Krohns beskrivelse af interdisciplinær forskning som tids- og ressourcekrævende er centrale udfordringer. Multidisciplinære projekter, mener han, ikke i så høj grad lider under dette problem, da integration af viden i langt højere grad udfordres, når projekter bliver interdisciplinære, og forskerne er nødt til at foretage deres metodevalg i en ny og integreret kontekst med andre domæner (Krohn, 2010, pp. 31-32).

Opsummering

Karakteren af tværfagligt samarbejde nuanceres ved at skelne mellem multi-, trans- og interdisciplinaritet. Multidisciplinær forskning foregår ud fra deltagernes egne faglige præmisser, og resultatet er den kumulerede viden af de forskellige bidrag til undersøgelse af et forskningsobjekt. Transdisciplinær forskning hæver sig over det enkelte fag og inddrager metoder og tilgange efter behov. I interdisciplinær forskning nedbrydes de faglige grænser og de deltagende domæner integreres og bliver til noget nyt. Sondringen mellem de tre typer tværfaglighed kompliceres afhængigt af, om perspektivet er den enkelte forskers eller det mere overordnede projekt. Ofte er det studiet af real world problems, som leder til interdisciplinaritet, når forskningsobjektet er for komplekst til at rummes i et afgrænset fag. Interdisciplinaritet er dog ressourcekrævende pga. den komplekse proces med at integrere forståelse, viden og metode mellem deltagerne.

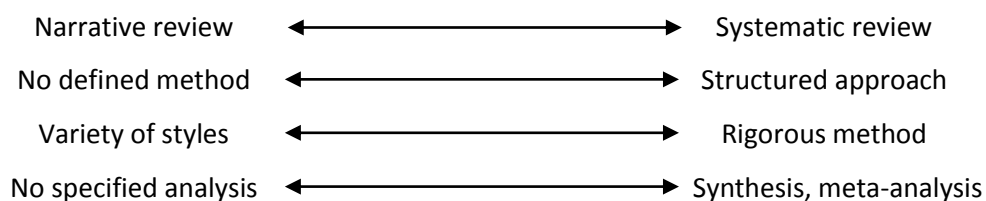
I næste kapitel redegøres for, hvad et LR er, og variationer samt fordele/ulemper diskuteres.

4: Hvad er et literature review?

Et LR kan variere i karakter og omfang afhængigt af i hvilken kontekst og på hvilket akademisk niveau, man arbejder. Hart's beskrivelse af formålet med LR's, som omtalt i indledningen, er at dokumentere forståelse af forudgående forskning, de gængse teorier og metoder samt de primære kritikpunkter/svagheder inden for emnet (Hart, 1998, p. 1). Denne beskrivelse giver en god generel forståelse af LR's på tværs af niveau og videnskabelige domæner.

Et LR kategoriseres til tider som enten et traditionelt literature review eller et systematisk review. Jeg foretrækker en mere nuanceret tilgang som illustreret nedenfor, hvor i stedet de to kategorier blot ses som yderpunkterne på en skala (Jesson et al., 2011, pp. 10-11)⁴:

⁴ En tilsvarende tilgang foreslås af Schultze (2015, pp. 182-183) som del af et argument imod at betragte alle LR's, der ikke er SR's, som usystematiske og uvidenskabelige.

LRs udført i praksis placerer sig på en glidende overgang mellem de to yderpunkter. Hovedpointen med figuren er at illustrere fraværet af definitive krav til metode og analyse for traditionelle LR's, i modsætning til systematiske reviews, der på højeste niveau skal udføres i streng overensstemmelse med standardiseret metode som Cochrane og Campbell-reviews.⁵ A praktiske hensyn redegøres adskilt for de to typer reviews.

Det traditionelle literature review

Et traditionelt LR defineres som "... a written appraisal of what is already known – existing knowledge on a topic – with no prescribed methodology" (Jesson et al., 2011, p. 10). Denne definition stemmer umiddelbart fint overens med Hart's formålsbeskrivelse, der som nævnt tidligere var at dokumentere forståelse af forudgående forskning, de gængse teorier og metoder samt de primære kritikpunkter/svagheder inden for emnet (Hart, 1998, p. 1). En betydelig forskel er, at Jesson et al.'s definition eksplicit gør opmærksom på fraværet af metodebeskrivelse som kontrast til det systematiske review.

Konteksten er her LR's som del af skriftlige akademiske værker som afhandlinger, artikler og konferencebidrag af varierende dybde afhængigt af akademisk niveau (Hart, 1998, pp. 12, 172). Jesson et al. deler dette akademiske fokus, men med tilføjelsen af, at reviews også kan udføres i en kontekst af evidensbaseret politisk beslutningstagen (2011, p. 75).⁶

De nuancerer også typerne af traditionelle LR's med conceptual reviews, state-of-the-art reviews, expert reviews og scoping reviews. Fælles for disse er, at forfatteren som hovedregel har udvalgt den gennemgåede litteratur, han anser for vigtig, for at kunne lave en reflekterende sammenskrivning af den fundne viden til at udvikle et argument eller fortælle en historie/udvikling. Valget af litteratur sker altså på baggrund af forfatterens viden, holdninger, og akademisk niveau og ikke ud fra en reproducérbar systematisk tilgang (Jesson et al., 2011, pp. 74-76).

⁵ <http://www.cochrane.org> og <http://www.campbellcollaboration.org/> er to samarbejdende organisationer med det formål at udbrede og kvalitetssikre SR's efter de mest anerkendte standarder. Cochrane er den ældste af dem med et fokus på sundhedsvidenskab, hvor Campbell fokuserer på sociale videnskaber. De beskæftiger sig med evidensbaseret forskning primært af kvantitativ karakter.

⁶ Jeg vil på baggrund af Gough (2012, pp. 229-230) og Petticrew (2005, pp. 10-15) mene, at det oftere er systematiske reviews der benyttes som grundlag for politisk beslutningstagen, bl.a. i kraft af disses større fokus på effektmåling af en intervention.

Hverken Hart eller Jesson et al. opstiller en simpel overskuelig review-proces. Som netop nævnt er en af de primære karakteristika ved et traditionelt LR da også, at der ikke er nogen formel metode, der skal overholdes. For at give et overblik over et traditionelt LR og samtidig illustrere at det ikke er komplet uvidenskabeligt, har jeg lavet en grov skabelon for review-processen⁷ inspireret af Jesson et al.:

1. Afklaring af forskningsspørgsmål og vurdering af litteraturgennemgangens kontekst. Problemformuleringen er afgørende for, hvilken litteratur der skal søges efter. Konteksten er afgørende for, om der blot udføres et kort kritisk LR som motivation for en eksamensopgave, eller et ekspert-review, hvor den nyeste forskning gennemgås af en professor (Jesson et al., 2011, pp. 17-19).
2. Litteratursøgningsprocessen på baggrund af problemformuleringens termer udviklet til at omfatte synonyme og beslægtede termer. Relevante søgemaskiner udvælges på baggrund af, hvilken type litteratur, der skal findes, og resultaterne gemmes (Jesson et al., 2011, p. 26).
3. Læsning og kodning af den fundne litteratur afhængigt af problemformuleringen. Det er her overblikket over forskningsemnet begynder at opstå (Jesson et al., 2011, p. 85).
4. Kritisk analyse/syntese til at opsummere den gennemgåede litteratur og evt. påpege, hvor der er behov for yderligere forskning, eller hvad der er state-of-the-art pt. (Jesson et al., 2011, p. 89).

Som nævnt tidligere stiller det traditionelle LR ingen formelle krav til metode eller analyse. Elementer som transparens, metodisk opbygning og objektivitet er dog afgørende for, om der er tale om et godt eller dårligt LR, hvilket skabelonen ovenfor kan hjælpe til med at opnå. Hart (1998, p. 25) understreger ligeledes, at det perfekte review ikke eksisterer. Et LR vil altid være udtryk for et særligt videnskabeligt perspektiv eller udgangspunkt ved forfatteren.

Sidstnævnte er særligt interessant i en tværfaglig kontekst, hvor forskellige discipliner vil have varierende præferencer for videnskabeligt perspektiv, metodevalg og teoribrug, hvilket besværliggør review-processen. I en multidisciplinær sammenhæng kan det således være oplagt, at levere reviews adskilt til de enkelte deltagende forskergrupper afhængigt af fag, for i videst muligt omfang at imødekomme deres faglige traditioner.

Fordele og ulemper ved det traditionelle literature review

Kritikere mener, at et traditionelt LR er uvidenskabeligt, da det ikke sikrer objektivitet, transparens og en stram metodisk tilgang, hvormed det ikke kan reproducere/verificeres. Tilsvarende opstår der meget let forfatterbias, da der ikke er nogen krav til forfatteren om inklusions- og eksklusionskriterier (Jesson et al.,

⁷ Jesson et al. (2011, p. 93) har en skitse for et traditionelt reviews skriftlige opbygning. Min grove skabelon er et forsøg på i stedet at beskrive processen nødvendig for at nå frem til dette endelige produkt.

2011, p. 15) – læseren ved altså ikke, hvilken litteratur, der IKKE er inddraget. Således fremhæves fraværet af en metoderapport/søgeprotokol ofte som et primært kritikpunkt (Jesson et al., 2011, p. 24).

De mere lempelige metodekrav kan være en fordel i den forstand, at det traditionelle LR kan tilpasses og benyttes i mange flere sammenhænge og på flere niveauer end det systematiske. Således varierer det fra blot at være en opsummering af relevant litteratur i en eksamensopgave til en kritisk gennemgang af en omfattende mængde litteratur med metodebeskrivelse og argumentation for alle foretagne til- og fravalg i et større forskningsprojekt. Jesson et al. (2011, pp. 74-75) tilføjer ligeledes, at man skal lære det traditionelle review, før man kan udføre det systematiske.

En fordel ved ikke at følge det systematiske reviews opsatte kriterier for eksklusion og kvalitetskontrol er også muligheden for ny indsigt i et emne, som let overses med rigide prædefinerede rammer. Det traditionelle review er altså mere tilbøjeligt til at finde inspiration i nye tilgange til et emne, da det ikke behøver efterleve så stramme eksklusions- og kvalitetskriterier som det systematiske review (Jesson et al., 2011, p. 15). Udtrykt med Kuhns begreber mener jeg således, at et traditionelt review kan være mere åbent for nytænkning og potentielle paradigmeskift.

Blandt deltagere ved en temadag på Aarhus Universitet om systematiske søgninger har jeg hørt traditionelle reviews tillagt fordelene, at litteratursøgningsdelen kan være iterativ – altså at resultaterne af en søgning inspirer til en ny og bedre søgning og forståelse af emnet. Argumentet skulle være, at det systematiske review ikke på samme vis kan være iterativt, da de stramt opsatte inklusions- og eksklusionskriterier skal følges slavisk. Jeg mener ikke, dette behøver være et problem for SRs, da bibliotekar og forsker sagtens kan (og anbefales) at arbejde sammen om afklaring af den bedste søgestrategi, før søgeprotokollen fastlægges. Som det uddybes senere, varierer opfattelsen af SRs betydeligt afhængigt af faglig kontekst, men ifølge Gough et al. er den iterative søgeproces også accepteret i SRs (Gough et al., 2012, pp. 8, 115). Dermed er den ikke en enestående fordel ved traditionelle reviews.

Endelig har domænet, hvori et LR gennemføres, stor betydning, da der er meget stor varians i traditioner på tværs af videnskabelige discipliner. Det systematiske review er dybt forankret i sundhedsvidenskaben, hvor evidensbaseret forskning og behandling er helt central. Derimod er det traditionelle review ofte bedre egnet inden for fag med mere kvalitative og fortolkende traditioner som "social sciences" (Jesson et al., 2011, p. 15).

Inden for sundhedsvidenskabens rangering af evidens placeres det traditionelle review lavest blandt den brugbare litteratur, da "man kan skrive, hvad man har lyst til" (Rosenberg, Burchart, & Pommergaard, 2013,

pp. 10-11). Efterfølgende tilføjes dog, at det traditionelle LR accepteres at have en berettigelse i kraft af en uddannelseseffekt for læsere, der vil sætte sig ind i et emne (Rosenberg et al., 2013, pp. 10-11).

Det systematiske review

Et forsøg i Holland på tværs af 15 hospitaler ønskede at teste effekten af at behandle akut betændelse i bugspytkirtlen med probiotika ("gode" bakterier). Grundlaget for forsøget var tidligere forsøg fundet i en litteratursøgning (et traditionelt LR), der gav dem en forventning om, at probiotika ville hjælpe patienterne. Det var desværre ikke tilfældet. Ud af knap 300 forsøgspersoner menes i alt 15 at være døde af unødigt at have modtaget probiotika. Et systematisk review ville have fundet flere artikler, inklusiv forskning advarende mod brug af probiotika i forbindelse med betændelse i bugspytkirtlen og formentlig undgået unødige dødsfald. Formålet med systematiske reviews er via en metodisk og transparent tilgang at skabe overblik over enorme mængder udgivet forskning, så intet bliver overset (Alstrup, 2015).

Sat på spidsen i sundhedsvidenskabelig sammenhæng som ovenfor kan forskellen på et begrænset traditionelt LR og en mere systematisk tilgang have meget alvorlige konsekvenser. Konsekvenserne kan også være betydelige uden for sundhedssektoren, hvis noget tilsvarende sker i udarbejdelse af et fejlbehæftet beslutningsgrundlag for andre forskere, politikere, virksomhedsledere osv., hvor der disponeres over store økonomiske summer.

Et SR er ikke primær forskning, men gennemgår i stedet primær forskning udført af andre. I kraft af de enorme mængder forskning, der i dag udføres og udgives, betragtes metoden som en milepæl i videnskabens historie. Den muliggør overblik for brugerne, i stedet for at man drukner i utallige tilsvarende artikler om udførte forsøg, uden ressourcer til at gennemgå dem alle (Gough et al., 2012, pp. 3-4).

Udgangspunktet for SRs, da deres udbredelse voksede i 80'erne, var metodisk fokuseret på effekten af intervention (Petticrew & Roberts, 2005, pp. 19-20). Altså hvor stor betydning en ændring har som eksempelvis ordinering af et nyt medicinsk præparat i forhold til et traditionelt. Ved Cochrane-organisationen nævnes intervention fortsat eksplicit i titlen på deres vejledning: "*Cochrane Handbook for Systematic Reviews of Interventions*" (Higgins & Green, 2011).

Gough et al.'s bog "*An Introduction to Systematic Reviews*" fra 2012 er et af de nyeste bidrag til SR-litteraturen. De fokuserer ikke på samme måde på intervention, men mere generelt om den systematiske indsamling og analyse af forskning. Deres videnskabelige fokusområder er primært kriminalitet og ret, uddannelse, beskæftigelse, sundhedsfremme, sociale ydelser, transport og miljø, som de på engelsk kalder social sciences (Gough et al., 2012, p. vii).

Jeg ser Gough et al. som en nytænkende bearbejdning af SRs, da de ikke begrænser sig til at se evidens udelukkende som kvantitative resultater af intervention. De åbner op for analyse af forskning baseret på kvalitative data, så længe det gøres med en systematisk og transparent metode. Endvidere opfordrer de til en mere inkluderende tilgang til SRs med plads til blanding af forskellige metoder for at håndtere nutidige problemer som klimaforandring og nanoteknologi (2012, p. 251) som Krohns real world problems.

Definitionen benyttet ved Gough et al. er "*a review of research literature using systematic and explicit accountable methods*" (2012, p. 2). Udførelse af et sådan SR sker overordnet i tre trin:

1. Identifikation og beskrivelse af den relevante forskning (mapping/kodning)
2. Kritisk vurdering af forskningen på en systematisk facon
3. Opsummering af al den inddragede forskning til en ny samlet konklusion om problemstillingen (Gough et al., 2012, p. 3)

En teoretisk antagelse for SRs er, at de er udtømmende, i den forstand, at de inddrager AL relevant forskningslitteratur (Jesson et al., 2011, p. 102). I praksis er det umuligt for forfatteren at vide, om al relevant forskning er inddraget, ligesom ressourcer som tid, penge og medarbejdere ofte sætter grænser for søgningens omfang (Gough et al., 2012, p. 110). For at læseren efterfølgende er fuldt oplyst om den benyttede metode og de valgte afgrænsninger, er en review-protokol et ofte benyttet redskab (Gough et al., 2012, pp. 9-10). En protokol er i visse sammenhænge en forudsætning som i Cochrane-reviews (Higgins & Green, 2011, kapitel 4). Søgeprocessen skal ligeledes dokumenteres i detaljer for de enkelte databaser og benyttede søgeord, så den kan reproduceres af læseren (Higgins & Green, 2011, kapitel 6.6.1).

På en temadag om systematisk søgning på Aarhus University Library d. 19/11/2015 nævnte den inviterede ekspert i SRs Maia Lindstrøm fra Danmarks Evalueringsinstitut, at en af udfordringerne ved SRs er formidlingen af dem, da protokollen i nogle tilfælde er lige så omfattende som resultatet. Hun henviste her til arbejdet med SRs på højeste niveau med Cochrane og Campbell-godkendelse, hvor metodikken er meget formaliseret (appendiks bilag 1).

Den systematiske proces

Selvom SRs naturligvis varierer afhængigt af faglig kontekst, den analyserede forsknings benyttede metode mm., så anbefales strukturen i figuren til højre for at sikre review-processen den systematiske tilgang (Gough et al., 2012, p. 8).

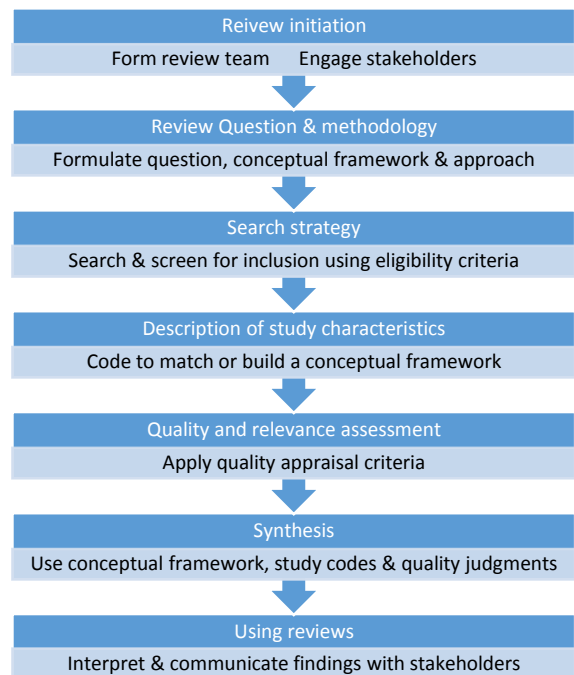
Formulering af forskningsspørgsmål og planlagt metode (protokol) bidrager til, at processen følger en plan og bevarer sin systematik. Tilsvarende sikrer søgestrategi samt inklusions- og eksklusionskriterier transparens i valget af inddraget litteratur. Læseren kan altså se, hvilke databaser og søgeord der er blevet anvendt, og hvilke kriterier den fundne litteratur skulle opfylde. Kontrol af efterlevelse af opstillede kriterier kaldes screening.

Kodning er et redskab til at systematisere litteraturen, så den kan organiseres efter egnethed, fokusområde, kvalitet mm., hvorefter kvalitets- og relevansvurderingen afgør, om litteraturen bidrager til besvarelse af forskningsspørgsmålet og lever op til inklusions og kvalitetskriterier. Endelig skal den inkluderede litteratur synteseres. Dvs. forfatteren udtrækker de individuelle resultater og vurderer dem som en samlet enhed, der kan formidles til andre.

Et LR som led i en eksamensopgave eller tilsvarende begrænset omfang vil have svært ved at leve op til kriterierne i et SR. Særligt da det blot er for at skabe overblik over et nyt emne, som ikke indledende kan præciseres og afgrænses. Jesson et al. betragter et SR som så ressourcekrævende, at det ofte udføres i samarbejde med andre og minimalt på masterniveau (2011, p. 108). Tilsvarende kan det være problematisk at udføre et SR i videnskaber med mere tolkende og kvalitative tilgange, hvor et traditionelt LR kan være mere egnet (Jesson et al., 2011, p. 15).

Forskningsspørgsmål og conceptual framework

Et af de indledende skridt i et SR er udvikling af et forskningsspørgsmål, altså hvad der skal undersøges, og et conceptual framework. Sidstnævnte er den kontekst, hvori forskningsspørgsmålet rejses på baggrund af videnskabsfilosofiske og epistemologiske antagelser samt forudgående viden fra tidligere forskning og benyttede teorier. I dette framework formes forskningsspørgsmålet, og det afklares, hvilken type forskning, der kan besvare det. I SRs, der undersøger effekten af en ændring, formuleres spørgsmålet ofte som, hvem et review omhandler (populationen), hvilken ændring eller effekt der undersøges (intervention) og mulige

ønskede og uønskede konsekvenser for populationen. Til at styre denne proces kan benyttes redskaber som PICOT (Population, Intervention, Comparison, Outcomes and Time) til tydeligt at holde de forskellige begreber i fokus, når sammenlignelig forskning skal søges og kodes (Gough et al., 2012, pp. 67-69). Dette benyttes ofte af bibliotekarer i søgeprocessen.

Udvikling af forskningsspørgsmål og conceptual framework udfordres i en tværfaglig sammenhæng, da forskellen i deltagernes epistemologiske udgangspunkter og benyttede metoder og teorier kan variere meget. Eksempelvis vil en hermeneutiker (en historiker), og en positivist (en fysiker) havde vidt forskellige opfattelser af, hvad viden er, og hvordan resultater måles. For meget formaliserede reviews som Cochrane- og Campbell-godkendte SRs er et fælles conceptual framework i en interdisciplinær sammenhæng svært at forestille sig. Mere om det senere.

Variation i systematiske reviews

Selvom der generelt stilles strenge metodiske krav til udførelsen af et SR, varierer de alligevel betydeligt. Hvilken metode, den analyserede forskning skal benytte, afhænger af forskningsspørgsmålet, og hvordan det bedst besvares. Eksempelvis er kvalitativ metode, evt. interviews, bedst egnet, hvis man ønsker indsigt i, hvordan smerter påvirker patienters hverdag (Lund, 2014, pp. 42-43).

Som hovedregel er forskningsspørgsmålet i et SR enten aggregerende eller konfigurativt. Aggregerende SRs forsøger at samle så meget sammenlignelig forskning som muligt inden for en problemstilling, oftest baseret på kvantitativ metode. Konfigurative SRs beskæftiger sig oftere med kvalitativ forskning og søger at organisere resultater og koncepter (Gough et al., 2012, pp. 51-54). Særligt sidstnævnte er interessant i en tværfaglig kontekst, hvor det eksempelvis kan omfatte, at forstå en problemstilling fra forskellige metodiske tilgange.

Forskningen, der analyseres, har tidligere langt overvejende været baseret på kvantitativ metode. Kvalitativ forskning er dog langsomt ved at vinde anerkendelse. Cochranes tilgang er, at kvalitative studier i høj grad kan bidrage til forståelse og tolkning af kvantitative forskningsresultater. De kan dog ikke stå alene. Fundamentet for et Cochrane-review er altså stadig kvantitativ metode (Higgins & Green, 2011, kapitel 20.2.2). Tilsvarende nævner Center for Kliniske Retningslinjer, at kvalitativ forskning kan uddybe og komplementere kvantitative analyser, men det kan ikke være "body of evidence" (Center for Kliniske Retningslinjer, 2015, pp. 11-12).⁸ Holdningen ved tidligere omtalte Maia Lindstrøm fra Danmarks Evalueringsinstitut var, at SR's inden for socialforskning langt overvejende behandler kvantitativ forskning,

⁸ Kliniske retningslinjer er vejledninger til sundhedssektorens fagpersoner i behandling af patienter. Bibliotekarer ved AUL bidrager til udvikling af kliniske retningslinjer for Sundhedsstyrelsen ved at levere søgninger til metodespecialister og fagfolk, som vurderer og synteserer den inddragede forskning.

men at der arbejdes på at udvikle modeller til at håndtere kvalitative data (appendiks bilag 1). Gough et al. behandler forskning baseret på såvel kvantitativ som kvalitativ analyse i deres vejledning til SRs (Gough et al., 2012, pp. 20-21).

En anden variation er i definitioner og sprogbrug. Således varierer omtalen af SRs fra systematisk review til systematisk oversigtsartikel, forskningsoversigt, forskningssyntese, metaanalyse mm. Begreberne lader dog til i dag at være mere ensartede end i SR's tidligere år, men det er en udfordring man bør være bevidst om – særligt når den udfordres tværfagligt, og forskningsterminologien forplumres yderligere.

Udbredelse

Udbredelsen af SRs er størst inden for sundhedsvidenskab og social science. Hvor Cochrane fokuserer på sundhedsvidenskab, er Campbells fokus "social science" forstået som "...*Crime & Justice, Education, International Development, and Social Welfare*" (Campbell Collaboration). Social science er også fokusområdet for Petticrew et al. (2005) og Gough et al.'s (2012) bøger. Hverken ud fra mine egne søgninger eller ved henvendelse til kollegaer beskæftiget med LR's har jeg hørt om tilsvarende organisationer inden for andre fagområder. Gough et al.'s bog er skrevet af folk ved det engelske EPPI-center, der også er en organisation for udvikling og brugen af SRs, men det primære fokusområdet er som sagt social science. De nævner, at SRs "*have a role in physical sciences*" (2012, p. 245), men uddyber ikke omfanget. En anden organisation er Clearinghouse, der fokuserer på uddannelsesforskning. Jeg har ikke fundet nogen tilsvarende organisatorisk opbakning for SRs inden for de humanistiske fag. Samme konklusion kommer Pors et al. til (2013, pp. 12-13).

Inden for business and management, som jeg pt. selv arbejder med, er SRs ligeledes fraværende. Det skyldes formentlig, at business og management spænder over mange fag omfattende marketing, finansiering, revision, organisation, psykologi, økonomi, international handel mm, som hver i sær har deres eget paradigme og godkendte tilgang til forskning. I kontrast har biologi og sundhedsvidenskab mere fælles ontologi, epistemologi, og metode (Jesson et al., 2011, pp. 106-107).

Kendskab til SRs udbredelse kan være relevant som bibliotekar, mht. hvilken litteratur man skal søge i forskellige faglige traditioner.

Fordele og ulemper ved systematiske reviews

Formålet med systematiske reviews er via en metodisk og transparent tilgang at skabe overblik over enorme mængder af udgivet forskning, så intet bliver overset. Da processen styres af et forskningsspørgsmål, udføres på baggrund af en forudgående beskrevet metode, og dokumenteres i en protokol, fremstår processen mere videnskabelig. Særligt at processen er transparent, så resultaterne kan reproducere, sikrer, at basale videnskabelige principper efterleves. Det traditionelle LR's risiko for forfatterbias begrænses, da udvælgelsen

af den inddragne litteratur sker på baggrund af inklusions-, eksklusions- og kvalitetskriterier styret af forskningsspørgsmålet – ikke blot ud fra forfatterens kendskab til området. Det systematiske review er dermed et robust værktøj til at skabe overblik over store mængder publiceret forskning.

Det er dog utopisk at forvente, at et SR finder AL relevant litteratur, da forfatteren ikke kan vide, hvad han har overset. Sprogbias kan delvist elimineres ved at søge ikke-engelsk litteratur og få den oversat eller få hjælp fra udenlandske forskere (Gough et al., 2012, pp. 116-117). Dog er et SR meget ressourcekrævende i form af tid, økonomi og bemanding, hvormed udenlandsk litteratur risikerer ikke at blive inddraget. Ressourceomkostningerne medfører ligeledes, at et SR sjældent gennemføres af enkelte individer eller i mindre opgaver/projekter.

Publikationsbias, hvor forskning med positive resultater har større tendens til at blive udgivet, er en systematisk udfordring, da den søgbare forskning tilgængelig i mindre omfang omfatter forskning med negative resultater (Gough et al., 2012, pp. 111-112). Dette er et generelt problem forskere kan forsøge at kompensere for i syntesen i kvantitative reviews (Gough et al., 2012, pp. 213-214) (Lund, 2014, p. 182). Hvorvidt forskere tager sådanne hensyn i praksis, er mig ubekendt, men jeg frygter, at det ikke altid er tilfældet.

Personligt øjner jeg i denne sammenhæng en fordel ved at lade forfattere til SRs lade sig inspirere af det mere subjektive traditionelle LR, hvor en ekspert kan forholde sig til et emne i kraft af kendskab til også upublicerede resultater, som han kender til via kollegaer, netværk osv. Den systematiske tilgang er overlegen til at skabe overblik over publiceret litteratur, men det traditionelle LR og ekspertindsigt, mener jeg, kan bidrage med viden om upublicerede negative resultater.

Opsummering

De primære typer reviews er det traditionelle og det systematiske review. Frem for at se dem som faste kategorier, kan de med fordel betragtes som yderpunkterne på en skala, hvorpå reviews placeres afhængigt af deres karakteristika. Reviews varierer enormt og bærer ofte præg af begge kategorier. Flere af de systematiske metoder kan med fordel benyttes til sikre transparens i mere traditionelle reviews. De centrale processer involveret i reviews er afklaring af forskningsspørgsmål – hvad skal undersøges; definition af conceptual framework/den kontekst hvori forskningsspørgsmålet undersøges; søgeprocessen med udvikling af søgestrategi, udførelse af søgning og screening af den fundne forskning afhængigt af opstillede kriterier; gennemgang og kodning af den inddragede forskning for at skabe overblik og organisere den; kvalitetsvurdering; syntese for at opsummere og skabe ny viden, der besvarer forskningsspørgsmålet.

I resten af opgaven behandler jeg overordnet de involverede processer fælles for begge typer reviews, da jeg foretrække i mindre grad at anskue reviews som hængt op på definitionerne traditionel og systematisk men hellere som variationer på Jessen et al.'s skala. I den virkelige verden varierer reviews betydeligt, ligesom definitionerne også benyttes i flæng.

I næste kapitel diskuteres udfordringerne forbundet med reviews i en tværfaglig kontekst. Dele af tidligere kapitler inddrages og uddybes som bl.a. Gough et al.'s conceptual framework og syntese, og Hjørlands domæneanalyse benyttes til både at problematisere tværfaglige reviews, men også som en løsningsmodel.

5: Det tværfaglige literature review

Som nævnt tidligere udfordres forskningsspørgsmål og conceptual framework i en tværfaglig sammenhæng, da forskellen i deltagernes epistemologiske udgangspunkter og benyttede metoder og teorier kan variere meget. En hermeneutiker og en positivist vil have havde vidt forskellige opfattelser af, hvad viden er, og hvordan resultater måles. Det er disse forskelle, videnskabsteoretikere beskæftiger sig med.

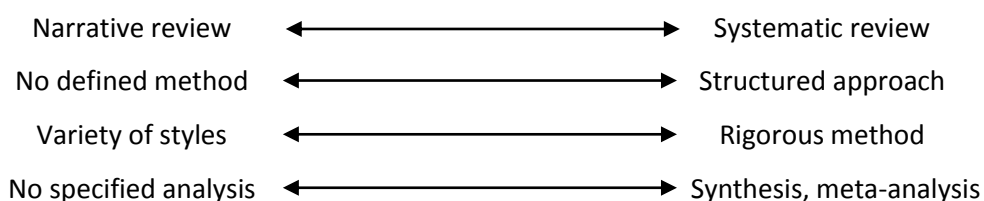
Ud over at begrebsapparater, anvendte metoder og opfattelser af god kvalitet inden for forskning varierer på tværs af domæner, varierer også begreber og metoder inden for reviews. Som ovenstående redegørelse har vist, er der stor forskel på eksempelvis opfattelsen af, hvilke metoder den analyserede forskning kan benytte, og hvilke typer forskning, der kan analyseres i et SR.

Hvis de forskellige gennemgåede holdninger til mere traditionelle LRs, også kaldt ekspert review, tages bogstavelig mht., at "*man kan skrive, hvad man har lyst til*" (Rosenberg et al., 2013, p. 11) og metodefrihed som vist i Jesson et al.'s figur (2011, pp. 10-11), forekommer det umiddelbart uproblematisk at lave et tværfagligt LR, da der ikke er nogen begrænsninger. Denne tolkning er naturligvis ikke de omtalte forfatteres overordnede pointer værdig, da alle typer reviews kan udføres i varierende grader af godt og dårligt. Hart og Jesson et al.'s fremstilling af det traditionelle LR opfordrer også til transparens og tydelig metode, men det er blot ikke med så stramme metodiske rammer som et SR.

Udfordringen er naturligvis at forskellige videnskabelige fag har varierende holdninger til, hvad der er godt og dårligt. Til trods for dette, vil jeg alligevel mene, at et traditionelt LR kan rumme tværfaglighed, hvis det inspireret af systematiske reviews tydeligt påpeger og problematiserer sådanne faglige uoverensstemmelser på god videnskabelig manér, så læseren er oplyst om udfordringerne. Uoverensstemmende opfattelser af, hvordan resultater måles/konkluderes, hvilke metoder den analyserede forskning skal benytte, de indgåede kompromiser osv. mener jeg altså explicit skal beskrives af de samarbejdende forskere og andre bidragere som f.eks. bibliotekarer. Gough et al. nævner ligeledes "*The broad, problem based, inclusive approach to*

systematic reviewing described in this book shares many of the characteristics of transdisciplinary research" (2012, p. 251).

Resultatet vil formentlig være, at traditionelle reviews udført med denne systematisk inspirerede tilgang placerer sig længere mod højre på Jesson et al.'s tidligere omtalte skala (2011, pp. 10-11) end et traditionelt LR.

Dette er formentlig ikke nogen let opgave. Det vil i hvert fald nok være en fordel at være introduceret til videnskabsteori og have en grundlæggende forståelse af forskellige fags benyttede metoder. At overskue flere fag er en betydelig udfordring, hvilket jeg anser som en central kompetence ved forfatterne til tværfaglige LRs.

Inden for SRs er værdien af Gough et al.'s mere rummelige tilgang også muligheden for at implementere tværfaglighed. Særligt i syntesen åbnes der op for tværfaglighed, som gennemgås i det følgende.

Syntese

Som nævnt tidligere er udarbejdelse af forskningsspørgsmål og conceptual framework udfordret i en tværfaglig sammenhæng, da forskellen i deltagernes epistemologiske udgangspunkter og benyttede metoder og teorier kan variere meget.

Et SR, der analyserer forskning baseret på forskellige metoder, kan ifølge Gough et al. udføres, ved at syntesere forskningen adskilt afhængigt af benyttet metode, og så efterfølgende sammenholde dem i en tredje og samlende syntese (2012, pp. 47-49). De understreger dog, at sådanne omfattende SRs forudsætter betydelige mængder tid og ressourcer, da der nærmere er tale om adskillige reviews udført samtidig.

Som eksempel på et mixed methods review benytter Gough et al. et SR de selv har bidraget til tidligere omhandlende forhindringer og promoverende faktorer for sunde spisevaner hos børn. De udførte der to sideløbende reviews af henholdsvis kvantitative forsøg med fokus på evidens for interventioners effektivitet, og kvalitative studier af børns egne opfattelser af sund mad. Begge reviews havde deres egne inklusionskriterier, blev bedømt separat ud fra de benyttede metoders gældende standarder og også synteseret separat. Endelig blev de kvantitative studier grupperet efter deres overensstemmelse med forskellige dominerende opfattelser hos børn om, hvordan sund mad bør promoveres. På denne måde kunne

børnenes egne holdninger benyttes til at fremme forståelsen af, hvordan interventioner fungerer, og ikke blot, om de fungerer (Gough et al., 2012, pp. 202-205).

Tilsvarende foreslås også en lignende tilgang til SRs omfattende forskellige typer viden: *"In a mixed knowledge review, a review of research evidence can be compared with a review of other types of knowledge"* (Gough et al., 2012, p. 48). Egentlig er denne tilgang også benyttet i eksemplet overfor, hvor der udover forskellige metoder også kombineres forskellige typer viden - den statistiske evidens for om interventions effektivitet samt den kvalitative tolkning af børnenes egne opfattelser. Jeg finder denne tilgang velegnet til et tværfagligt review, da det netop er sammenligning af forskellige typer viden, der er en af udfordringerne i tværfagligt samarbejde. Kombineret med overvejelse af de tværfaglige forskelle under udviklingen af et SR's conceptual framework, ser jeg mulighed for tidligt i et samarbejde at identificere forskelle blandt deltagende fag, så de bliver tydelige for læseren, og kan behandles med forbehold i syntesen hvis nødvendigt.

En del af mig er samtidig skeptisk. En kritisk læsning vil se det som en sammenligning af "æbler og pærer" – en ikke anset tilgang i generel videnskabelig metode. Denne form for syntese bliver mere problematisk desto mere formaliseret et niveau, man arbejder på, og umulig på højeste niveau som et Cochrane/Campbell SR, der arbejder med nøje afgrænsede conceptual frameworks. Som omtalt tidligere accepterer Cochrane også kun kvalitativ forskning som støtte til at tolke kvantitative resultater.

Jeg har ikke indsigt til at konkludere, om et sådant review med syntese af forskellige typer viden kan kategoriseres som et SR, men det vil formentlig bevæge sig ind mod midten fra højre på Jesson et al.'s skala. Cochrane/Campbell kan fortsætte med at eksistere inden for deres afgrænsede domæner, hvor tværfaglighed er problematisk, mens eksempelvis peer review delvist kan kvalitetssikre systematiske tværfaglige reviews.

Vurdering af tværfaglig forskning og reviews er dog en udfordring i sig selv, da de gængse faglige traditioner ikke kan benyttes som standard for god forskning. Dette betragter jeg dog som en ny problemstilling, jeg ikke vil gå i dybden med her.

Værdien af et literature review i tværfaglig forskning

Uanset om der er tale om et traditionelt eller systematisk review, er forskeres paradigme og perspektiv afgørende for, hvad der kendetegner kvalitet og relevant evidens. Dette er nogle af de fundamentale forskelle i videnskabelige domæner. I et review kan disse diskuteres på et mere overordnet plan i stedet for i forbindelse med hver enkelt artikel (Gough et al., 2012, p. 13). Dette anser jeg for særdeles værdifuldt, da det bringer en formalisering til det tværfaglige samarbejde som det første sted, man diskuterer uoverensstemmende conceptual frameworks.

Således antager jeg, at et LR og dets udvikling af fælles conceptual framework kan bidrage til at overkomme uoverensstemmelser mellem forskere fra forskellige domæner, ved allerede i litteratursøgningsprocessen at sætte fokus på blandede opfattelser af god metode og kvalitet. Det er formentlig uhensigtsmæssigt, at sådanne forskelle først kommer op til overfladen sent i et samarbejde, som skrive- og publiceringsfasen, hvor forsøg og resultater måske ikke længere kan tilpasses og udføres på ny. I et interdisciplinært samarbejde vil deltagerne nok hurtigt blive opmærksomme på uoverensstemmelser, da der arbejdes tæt sammen med overlappende faglige tilgange, men i et samarbejde af mere opdelt og multidisciplinær karakter identificeres forskelle måske først så sent, at de bliver et problem. Drøftelser om litteratursøgning som et led i et LR tidligt i et samarbejde kan afhjælpe dette.

Ressourcer kan dog meget let vise sig at være en begrænsende faktor. Et systematisk inspireret review med syntese af forskellige metoder og/eller typer viden gennemført i et tværfagligt samarbejde er som nævnt tidligere særdeles omkostningsfyldt, svarende til flere SR's udført samtidig (Gough et al., 2012, pp. 47-49). Jeg antager, at et tværfagligt samarbejde meget vel kan afholde sig fra at udføre et sådan SR, hvis de er bevidst om omkostningerne og udfordringerne, og så forsøge at løse evt. problemer løbende.

Et eksempel på tværfagligt review

Jeg har fundet en del litteratur, der hævder at være tværfaglige reviews, men flere af dem var i højere grad citationsanalyser for at identificere forskellige fag involveret i et emne som eksempelvis corporate branding og udenlandsk investering i Kina (Fetscherin & Usunier, 2012) og (Fetscherin, Voss, & Gugler, 2010). Den fundne forskning blev ikke analyseret dybere end identificering af, hvilke fag artiklerne stammede fra. Det illustrerer fint, at review-begrebet benyttes bredt.

De to folkesundhedsforskere Messina og Iwasaki (2011) har lavet et review om betydningen af internetbrug for unge, der påfører skade på sig selv, med henblik på implikationerne for behandlere. De har søgt litteratur i primært medicinske og psykologiske forskningsdatabaser. De 25 inkluderede artikler varierede fra emner som brugeradfærd på nettet, demografi, psykisk velvære, selvhjælpsøgende adfærd mm. indsamlet via bl.a. web surveys, telefonrundspørger, fokusgrupper, psykologiske undersøgelser af diagnosticerede, reviews mm. Den indsamlede forsknings data er for forskellig til at kunne sammenlignes i en metaanalyse.⁹ I stedet kodes de 25 studier med 1 ud af 5 overordnet identificerede emner samt population og et kort resumé. Syntese omfatter samling af den meget forskellige information i en "main findings"-oversigt. De 25 artiklers forskellige metoder og varierende faglige baggrunde problematiseres ikke, men der er også primært søgt i medicinske og psykologiske databaser, hvor de benyttede metoder formentlig er velkendte. Ingen

⁹ Aggregerende analyse, hvor mange ens studier samles, så man til sidst har en større population som grundlag for vurdering af en interventions effekt (Petticrew & Roberts, 2005, pp. 192-193).

bibliotekarer omtales i artiklen, der ellers fint illustrerer søgeprocessen og eksklusionsprocessen, selvom der ikke medfølger en decideret søgeprotokol. Det kunne naturligvis være interessant at finde et eksempel, hvor forskere kombinerede meget forskellige fag i et review, som en kemiker og en litteraturhistoriker. Ovenstående er formentlig et godt eksempel på, at tværfaglige reviews ofte sker inden for relativt beslægtede domæner.

Artiklen viser, at elementer fra en systematisk tilgang med transparens, kodning og syntese sagtens kan bidrage til et godt review, uden der behøver være tale om et 100% systematisk review med et conceptual framework omfattende teori- og metodeovervejelser, søgeprotokol og kvalitetsvurdering.

[Hjørlands domæneanalyse som udfordring for tværfaglige reviews](#)

Indtil nu har min analyse og diskussion primært været baseret på den inddragede litteratur om LRs, der langt overvejende er udarbejdet af forskere og specialister inden for social science og sundhedsvidenskab. I det følgende afsnit diskuterer jeg det tværfaglige LR i en mere informationsvidenskabelig kontekst i kraft af Hjørlands domæneanalyse.

Udgangspunktet for Hjørlands domæneanalytiske tilgang i informationsvidenskab er at betragte og behandle vidensdomæner som afgrænsede diskursive fællesskaber med fokus på disses gruppers ordbrug, organisering og kommunikationsformer. Dette skal ses i kontrast til mere individorienterede tilgange som behaviorisme og kognition (Hjørland & Albrechtsen, 1995, p. 400). Fokus for analyse og forståelse af brugen af information er altså det sociale fællesskab i kraft af det faglige domæne, og ikke de interne processer og tolkninger i det enkelte individs opfattelse af information.

Denne tilgang har til hensigt, at bibliotekarer/informationsspecialister kan formidle informationsressourcer til brugerne, så brugernes behov tilgodeses bedst muligt. Hjørlands fokus er "special librarians" – altså fagbibliotekarer, og ikke "general librarianship". Hans udgangspunkt er, at forskellige videnskabelige domæner som medicin, sociologi og musik ikke kan behandles ens, men at informationsvidenskabelige specialister som fagbibliotekarer skal tage højde for de unikke faglige diskurser, de skal betjene, for bedst muligt at imødegå domænets behov (Hjørland, 2002, p. 422). Som fagbibliotekar kan man altså ikke servicere forskere ens uafhængigt af deres domæne – tværtimod ifølge Hjørland.

Han fremsætter 11 tilgange, som er informationsspecialistens særlige kompetence, til at analysere et fagligt domæne. Disse er:

1. Litteraturvejledninger
2. Klassifikationssystemer og tesarusser
3. Indeksering af og genfindelse af information
4. Tolkning og læring fra empiriske brugerstudier

5. Bibliometri
6. Historisk organisation af traditioner, paradigmer og dokumenter
7. Dokumenter og genrers organisering
8. Epistemologi
9. Terminologi og diskurser
10. Strukturer og institutioner i fagets kommunikation
11. Videnskabelig kognition, ekspertviden og datalogiens domæneanalyse (Hjørland, 2002, pp. 450-451).

Informationsspecialisters særlige kompetence er at kunne håndtere disse forskellige tilgange. Jeg vil ikke gå i dybden med hver af dem, da hovedpointen, jeg ønsker at benytte fra Hjørlands domæneanalyse, er behovet for at fokusere på forståelse og imødekommelse af det enkelte domænes behov – ikke at tage udgangspunkt i individet generelt på tværs af faglige domæner. Et af Hjørlands egne eksempler er, at informationsspecialister er nødt til at identificere eksempelvis udøvende lægers unikke behov, så man bedst muligt formidler og tilgængeliggør information med det formål, at lægerne kan helbrede patienter (Hjørland, 2002, p. 422).

I konteksten af denne opgave og Hjørlands eget eksempel med læger er særligt hans 10. tilgang interessant. Formålet med denne er, at analysen af strukturer og institutioner i fagets kommunikation kan belyse producenter og modtagere af information samt forskellige dokument- og informationstypers funktioner. Dette er også relevant for udviklingen af tilpassede litteraturvejledninger nævnt i tilgang 1 (Hjørland, 2002, pp. 446-448). SRs nævnes ikke specifikt, men det gør "reviews" (Hjørland, 2002, se figuren s. 447).

Hjørlands tilgang hjælper her til at forstå, hvorfor SRs har en helt særlig funktion i sundhedsvidenskaben. Ligeledes at der eksisterer en dokumenttype kaldt kliniske retningslinjer nært beslægtet med SRs. Unikt for sundhedsvidenskab er også, at en af de største brugergrupper af systematiske reviews og kliniske retningslinjer er læger, der i deres daglige virke med patientkontakt har behov for disse særlige dokumenttyper, for at kunne navigere i fagets ellers overvældende mængder publiceret litteratur. Tilsvarende skal domænets litteraturvejledninger tage højde for SRs særlige status og funktion (tilgang 1); historisk forståelse af domænets udvikling af traditioner, paradigmer og dokumenter er nødvendig for at forstå, at SRs ikke var tilgængelige forud for 80'erne (tilgang 6); epistemologisk er det centralt at forstå, at medicinere betragter den evidensbaserede metode, helst baseret på randomiserede forsøg, som en forudsætning for brugbar viden (tilgang 8) osv.

En sådan analyse for at forstå sundhedsvidenskabens opfattelse og brug af information kunne tilsvarende udføres inden for ethvert andet domæne med Hjørlands 11 analysetilgange. Ovenstående var blot et introducerende eksempel - det kan naturligvis uddybes betydeligt.

Domæneanalysens pointe om nødvendigheden af at fokusere på forståelse og imødekommelse af det enkelte domænes behov taler imod, at et LR kan udføres generelt. I stedet skal det forstås i den kontekst og det faglige miljø, det skal benyttes i. En bibliotekars bidrag til et LR forudsætter altså kendskab til domænets særlige karakteristika og behov samt dokumenttypens rolle og betydning i det specifikke domæne.

Dermed udfordres også det tværfaglige LR, da de involverede domæner kun meget sjældent vil have sammenfaldende opfattelser af, hvad et LR er, hvilken metode inddraget forskning skal benytte, hvem der skal kunne læse/benytte det, den benyttede terminologi osv. - en mulig undtagelse kan være det tidligere eksempel med medicin og biologi, der er meget nært beslægtet.

Sagt på en anden måde vil monofagligt specialiserede biblioteksservices blive udfordret af tværfaglighed generelt og af tværfaglige LR's i særdeleshed i kraft af deres omfang, kompleksitet og variation.

Det betyder ikke nødvendigvis, at et LR i en tværfaglig kontekst ikke kan lade sig gøre. I et multidisciplinært samarbejde kan det potentielt relativt let håndteres ved at lave separate reviews i de deltagende domæner, så forskerne eksponeres minimalt for tværfaglighed. En sådan tilgang er sværere i et interdisciplinært samarbejde, hvor den enkelte forsker arbejder tværfagligt. Der kan i stedet være behov for en løsning som den foreslået af Gough, med syntese af forskellige typer viden sidst i review-processen.

I stedet for udelukkende at se Hjørlands domæneanalytiske tilgang som en udfordring til tværfaglige LR's, betragter jeg den også som en del af løsningen ved at stille det retoriske spørgsmål: Hvem har kompetencen til at analysere, om deltagende domæner har fælles opfattelse og brug af information, eller om der er tale om væsentlige uoverensstemmelser, der kræver handling? Svaret er naturligvis informationsspecialisten udstyret med den domæneanalytiske tilgang.

Domæneanalyse er fortalere for faglig specialisering af biblioteksservices ved hjælp af de 11 tilgange til analyse af domæners opfattelse og brug af information. Med de samme kompetencer, mener jeg, informationsspecialisten er i en unik position til at forholde sig til flere domæner og evt. behandle dem komparativt for at identificere informationsvidenskabelige uoverensstemmelser og udfordringer, som kræver særlig opmærksomhed. Hjørland påpeger tilsvarende, at det er *"fejlagtigt at tro, at man er bedre til et hvilken som helst domæne, hvis man ikke ved noget om et eneste"* (2011, p. 16). Dette tolker jeg, som den fagspecialiserede informationsspecialists evne til at sætte sig ind i nye domæner. Hjørland udtaler sig i den specifikke kontekst om informationsspecialisters kompetencer i forhold til emnespecialister (forskere der har sat sig ind i sit fags specifikke bøger og tidsskrifter). Han tilføjer bl.a. *"... informationsspecialister har en "top-down" tilgang... ...Informationsspecialister starter med brede perspektiver på viden, information og kommunikation og arbejder sig herfra ned på konkrete områder"* (2011, p. 19). Det er denne overordnede

generelle tilgang og forståelse af informationsbehov og –adfærd, jeg mener, gør informationsspecialister kvalificerede til at bidrage til tværfaglige LR's.

Uoverensstemmelser mellem deltagende domæner i et LR kan muligvis ikke altid løses, men identifikation af disse uoverensstemmelser er første skridt til håndtering af dem. En sådan opgave kan umiddelbart lyde uoverskuelig, hvis deltagende domæner skal analyseres i bund inden for samtlige 11 af Hjørlands tilgange, men jeg antager, at et så omfattende arbejde ikke er en forudsætning og langt fra altid nødvendigt. Mere generelt bringer informationsspecialistens tilgang og forståelse for domæneforskelle en værdifuld ressource til tværfaglige forskningssamarbejder, heriblandt LR's, der kan bidrage til identifikation af potentielle problemer. Hermed er jeg allerede kommet ind på bibliotekarens bidrag til reviews...

Opsummering

Traditionelle reviews kan lade sig inspirere af den systematiske tilgang og håndtere tværfaglighed ved på god videnskabelig manér tydeligt at påpege og problematisere uoverensstemmelser mellem de deltagende fag, så alt inklusiv de indgåede kompromiser er tydeligt for læseren. Gough et al.'s rummelige tilgang til SR's er i syntesen åben for at analysere forskning baseret på forskellige metoder (eksempelvis rundspørge og interview) samt forskellige typer viden (kvantitativ og kvalitativ). Evt. ved at syntesere de forskellige metoder og videnstyper separat for efterfølgende at samle dem i en tredje syntese. I et SR bør uoverensstemmelser mellem deltagende fag ligeledes bearbejdes indledende i et conceptual framework.

Den domæneanalytiske tilgang, om behovet for specialisering af bibliotekarer og biblioteksservices til det specifikke domæne der betjenes, kan ses som et stærkt argument mod at opfatte LR's ens uanset domæne. Domæneanalysens 11 tilgange kan som vist identificere forskellige karakteristika ved LR's afhængigt af domæne. I kraft af disse forskellige karakteristika fremstår mulighederne for at udføre et tværfagligt LR også begrænsede. En positiv konsekvens af domæneanalysen er, at informationsspecialisten med de 11 tilgange i værktøjskassen er særligt udrustet til at kunne identificere og bringe opmærksomhed til uoverensstemmelser mellem samarbejdende domæner, før de bliver et problem.

6: Bibliotekarens bidrag til fagspecifikke reviews

Holdningen i den benyttede litteratur

Et interessant karakteristika ved hovedparten af litteraturen om LR's er, at den overordnet er udarbejdet af forskere og ikke bibliotekarer eller informationsspecialister. Ligeledes er den henvendt til andre forskere, der udfører LR's, eller folk der ønsker en bedre forståelse, af de resultater et LR kan give. Det indikerer, at LR's i høj grad er en type forskning, hvortil bibliotekarer og informationsspecialister blot i nogle tilfælde bidrager, men ikke er de primære udøvere.

I bogen af Gough et al. har en "information officer" Claire Stansfield udelukkende bidraget til kapitlet om litteratursøgning (2012, pp. v, xiii), og de anbefaler, man konsulterer en "information scientist" eller bibliotekar til udvikling af søgestrategi (2012, p. 127). I Jesseon et al.'s bidrag leverer en "information specialist" Lydia Matheson to kapitler om henholdsvis litteratursøgning og korrekt referencehåndtering (2011, pp. ix, 5-6). De anbefaler, man søger råd ved ens fagbibliotekar om søgeprocessen (2011, p. 26). Petticrew og Roberts inddrager ingen bibliotekarer eller lign. men opfordrer til at søge hjælp til søgeprocessen ved en "informations scientist" (2005, p. 80). Hart nævner "subject librarians" som en blandt flere brugbare kilder i litteratursøgningen (1998, p. 34).

De to sundhedsvidenskabeligt fokuserede bøger jeg har benyttet af Lund et al. og Rosenberg et al. indeholder ingen bidrag fra bibliotekarer, men forfatterne opfordrer dog i høj grad læseren til at drage nytte af bibliotekarer i litteratursøgningsprocessen (Lund, 2014, p. 39) (Rosenberg et al., 2013, p. 52). Cochranes vejledning til sundhedsvidenskabelige reviews begrænser tilsvarende sin omtale af bibliotekarer og lign. til en anbefaling af brug af en "trials search coordinator" eller alternativt en fagspecialiseret bibliotekar (Higgins & Green, 2011, se kap. 6.1.1.1).

Pors og Johannsen er med deres bog om evidens og SRs (2013) en undtagelse som forskere i informationsvidenskab. Min brug af deres bog har dog været begrænset, da de ofte benytter Petticrew et al. og Gough et al. som kilde, hvorfor jeg foretrak at benytte de primære kilder. Deres tilgang til emnet er at formidle evidens og SRs til bl.a. studerende på uddannelser, hvor evidensbaseret forskning benyttes hyppigt som socialrådgivere, lærere, folkesundhedsvidenskab, informationsvidenskab, kulturformidling mm., men ikke sundhedsvidenskabelige uddannelser som allerede har deres egen litteratur (Pors & Johannsen, 2013, pp. 8-9). Deres behandling af emnet er desværre ikke rettet specifikt mod informationsspecialister eller fagspecialiserede bibliotekarer, der konkret er involveret i review-processen på forskningsinstitutionerne.

I den inddragede litteratur anerkendes informationsspecialister/bibliotekarer altså overordnet som værdifulde samarbejdspartnere i søgefasen af en review-proces, mens forskeren betragtes som forfatter og den udførende person af et review. Et forbehold for denne konklusion er naturligvis, at jeg ikke har lavet en udtømmende litteratursøgning efter vejledninger til LR's.

Rækkevidden af bibliotekarens kompetencer

Hvor ovenstående var et sammendrag af den inddragede litteraturs holdning til bibliotekarens bidrag til LR's, er følgende min analyse af, hvilke dele af review-processen bibliotekarer kan bidrage til.

Helt overordnet er jeg meget enig med den inddragede litteraturs holdning om, at fagbibliotekarer og informationsspecialister i høj grad kan kvalificere søgeprocessen i kraft af deres store

informationskompetence fra såvel uddannelse som praktisk erfaring med daglige søgninger for studerende og forskere.

Et andet aspekt end kvalificering af søgeprocessen er effektivitet. Selvom nogle forskere har rigtig godt styr på søgeprocessen, kan en fagbibliotekar ofte udføre det samme arbejde hurtigere, i kraft af større erfaring og mere indsigt i de involverede processer. Kombineret med forskningsbibliotekers åbenhed for nye opgaver, i kraft af effektivisering og besparelser, er bidrag til søgeprocessen derfor oplagt, hvilket AUL's ønske om at bidrage til LR's vidner om.

Det er således både udvikling af søgestrategi og udførelse af de nødvendige søgninger, hvor jeg mener bibliotekarer kan bidrage med såvel faglighed og effektivitet.

Bidrag til søgninger foretages ved AUL generelt for forskere men også for de eksterne partnere Socialstyrelsen (I3) og Sundhedsstyrelsens Nationale Kliniske Retningslinjer (H3). I de to sidstnævnte tilfælde køber partneren AUL's services. Deres forskere/medarbejdere sparer så med bibliotekarer om udvikling af søgestrategi for at identificere de bedste synonymmer, korrekte stavemåder, databasevalg mm. til projektets specifikke problemformulering (I5, H5).

Screening, kodning/kategorisering og kvalitetsvurdering

Det er oplagt at overveje om de næste dele af review-processen med screening og kodning også kan varetages af bibliotekarer. Screening i SR's er skridtet efter søgningen er afsluttet, hvor den fundne litteratur gennemgås for efterlevelse af inklusionskriterierne. Kodning omfatter systematisering af den fundne litteratur ved at tildele koder/kategorier alt efter benyttet metode, population, epistemologi osv. med henblik på at skabe overblik.

Min kollega Ibens bidrag i forbindelse med forskere og studerende er udelukkende til søgedelen. I hendes opgaver for Socialstyrelsen er hun og andre kollegaer af og til også involveret i relevansvurdering/screening. Hun understreger samtidig vigtigheden af, at hendes kompetencers rækkevidde omtales for Socialstyrelsen, da hun ikke anser sig for kvalificeret til relevansvurdering på samme facon som en fagperson (I3). Helenes involvering i relevansvurdering er primært på titelniveau (H7, H10).

Jeg er enig med Iben i, at screening/relevansvurdering ideelt forudsætter en fageksperts indsigt i et emne for at undgå fejlforklaringer af problemstillinger, der ofte er uden for bibliotekarens kompetenceområde. En undtagelse kan muligvis være, hvis der er tale om et forskningsområde, hvor de benyttede metoder ligger tæt op af bibliotekarens informationsvidenskabelige metoder. Endvidere kan en fagbibliotekar muligvis over tid tilegne sig den fornødne kompetence, evt. hjulpet på vej af kurser eller videreuddannelse. Generelt må

bibliotekaren betragtes som et suboptimalt valg til at udføre screening og kodning/kategorisering, da fejl kan påvirke et reviews endelige resultater.

Det samme gør sig i endnu højere grad gældende i det næste led af review-processen, hvor litteraturen, der har levet op til inklusionskriterierne, kvalitetsvurderes. Her må bibliotekarens faglige indsigt i det betjente domæne betragtes som endnu mere utilstrækkelig. Iben pointerer, at hun aldrig ville gøre det i hendes arbejde for forskere på Psykologi, hvor forskerne ved mere om deres felt end hende (I10).

Gråzonen af praktiske hensyn

Et praktisk eksempel hvor alligevel screening/kvalitetsvurdering finder sted er i nogle tilfælde af AUL's arbejde for Socialstyrelsen. Iben nævner, hun af og til er involveret i relevansvurdering af søgt litteratur for dem, da de ikke selv har ressourcer eller kompetence til opgaven (I3). Ressourcemæssigt er det ligeledes er billigere at lade hende gøre det (I10). Hun mener samtidig, Socialstyrelsen skal informeres om hendes kompetences rækkevidde, så de er bevidst om fejkilden (I3), samt at det skal foregå ud fra helt konkrete kriterier (I7). Samme opgave har jeg set beskrevet i flere artikler om bibliotekarers bidrag til LR's. Et eksempel er et review om indslusning af nye sygeplejersker på en skadestue, hvor en bibliotekar grovsorterede 3000 artikler før overdragelse til forskerne (Janke & Rush, 2014, pp. 117-118). Tilsvarende omtaler Dudden & Protzko (2011, p. 308) bibliotekarers bidrag med screening på titelniveau.

Et andet eksempel, hvor jeg mener bibliotekarers relevansvurdering delvist ubemærket finder sted, er i søgning efter grå litteratur. Grå litteratur er dokumenter, der er relevante, men som ikke findes i bibliografiske databaser med akademisk publicerede artikler. De omfatter bl.a. tekniske rapporter, working papers, upublicerede specialer, konferencebidrag, bøger, kapitler mm. (Jesson et al., 2011, pp. 54-56) (Gough et al., 2012, p. 119). Ligeledes kan information fra fag- og interesseorganisationer, aviser og blade være relevante for at forstå et forskningsområde uden at indgå i et reviews analyserede litteratur (Jesson et al., 2011, pp. 20-21).

Det påpeges ikke i de benyttede vejledninger, men jeg mener, udvælgelsen af grå litteratur sker på en facon, der ikke underlægges samme standarder, som litteraturen fundet i bibliografiske databaser underlægges. Denne grå litteratur findes tit ved surfing på relevante hjemmesider og gennemgang af organisationer og styrelser's publikationslister uden mulighed for en kvalificeret søgefunktion som påpeget af Iben (I9). I stedet bliver det altså bibliotekaren, som udfører søgningen, der til en hvis grad screener potentiel litteratur for relevans og kvalitet. Processen er naturligvis ikke fuldstændig ukvalificeret, da bibliotekaren formentlig indledende har drøftet emne, begreber og søgeord med forskeren under udvikling af søgestrategien, men der sker altså en screening uden forskerens særlige faglige indsigt. Forskeren får naturligvis den samlede

mængde litteratur overdraget til screening, men på det tidspunkt kan bibliotekaren allerede fejlagtigt have frasorteret materiale.

Min kollega Helenes involvering i søgning efter grå litteratur er meget begrænset, da hun netop anser relevansvurderingen for meget udfordrende (H8). Hun omtaler dog lidt relevansvurdering ud fra titelniveau i forbindelse med søgning efter guidelines til Sundhedsstyrelsen (H10). Iben søger i høj grad grå litteratur for Socialstyrelsen, hvilket hun finder problematisk og vanskeligt, når det skal gøres systematisk (I8). Hun uddyber besværligheden i processen pga. manglende kvalificerede søgefunktioner på de involverede hjemmesider, hvorfor hun forsøger at arbejde ud fra så veldefinerede kriterier som muligt (I9).

Iben og Helenes besvarelser bekræfter, at søgning efter grå litteratur er en udfordring for bibliotekarer, da de ikke føler sig fuldt rustet til at relevansvurdere i overensstemmelse med min antagelse. Ibens arbejde bekræfter ligeledes, at søgning efter grå litteratur finder sted, ligesom det omtales i de benyttede LR-vejledninger.

Ovenstående tolker jeg som klare eksempler på den virkelige verdens kompromiser pga. begrænsede ressourcer, når de teoretisk ideelle forskrifter ikke kan efterleves. I stedet for en forsker gennemtrawler hjemmesider for potentielt relevant grå litteratur, er bibliotekaren formentlig ofte en billigere ressource, ligesom grovsortering af funden litteratur kan være nødvendig, før forskeren begynder sin mere nuancerede screening. Man skal blot være bevidst om den mulige fejlkilde bibliotekaren udgør i kraft af begrænset kompetence i forskerens fag.

Hvis man antager, at hovedparten af den screening bibliotekarer bidrager til, er på titelniveau, er risikoen for at begå fejl måske også begrænsede. Med godt indblik i søgestrategien kan bibliotekaren muligvis næsten lige så godt vurdere den ene eller to linjer tekst som en titel udgør. Desto større en informationsmængde der skal vurderes (abstract eller hele artiklen), desto større må behovet for forskerens indsigt blive.

En anden billig og alternativ løsning kunne være benyttelsen af studerende fra forskerens fag, som allerede har tilegnet sig fagets fundamentale metoder og kvalitetsopfattelser. Disse vil formentlig have en højere faglig indsigt i de screenede dokumenter, men samtidig vil deres evne til at navigere hjemmesider, publikationslister mm. nok ikke være så grundig og effektiv som en bibliotekars.

[Rækkevidden af bibliotekarers kompetencer - reviews set som knowledge management](#)

Min analyse af de mulige problemer ved at overdrage screening, kvalitetsvurdering og kodning/kategorisering af funden litteratur til bibliotekarer bunder naturligvis i en objektiv og kritisk tilgang til rækkevidden af bibliotekarers kompetencer. Skønt bibliotekarer har en god forståelse for forskellige fags varierende opfattelser og brug af information, i kraft af eksempelvis den domæneanalytiske tilgang, mestrer

de ikke al videnskabelig metode. Således medfører bevidsthed om, at brugbar viden inden for sundhedsvidenskaben skal være evidensbaseret ikke ,at man også mestrer den evidensbaserede metode. Delvis forståelse for et fags metoder kan naturligvis i et vist omfang tilegnes gennem arbejdet som fagbibliotekar.

Til trods for min og de gennemgåede LR-vejledningers holdning om, at bibliotekarers primære bidrag til LR's er i søgeprocessen, kan det alligevel undre mig, at de ikke er involveret i flere dele af et LR. Denne tanke stammer fra en passage i Jesson et al.'s bog, hvor SRs betragtes som en løsning på udfordringen med navigation i enorme mængder udgivet forskning, anskuet som et knowledge management problem (2011, p. 105). Uden at gå ind i en definition af knowledge management tænker jeg, det er et område, informationsspecialister bør kunne bidrage til, da eksempelvis et af de mulige fag udbudt på IVA's master i informationsvidenskab og kulturformidling er "Informationskultur og systemdesign i organisationer" (IVA, 2012, p. 10).

Udviklingen af SRs har været ledet af psykologer og sundhedsvidenskabelige forskere op gennem 80-90erne. Det skete i takt med metaanalyse vandt popularitet, som et værktøj til at skabe overblik over mange studier baseret på kvantitativ og statistisk metode (Petticrew & Roberts, 2005, pp. 16-20). Rollefordelingen er som nævnt tidligere blevet, at bibliotekarere anbefales at bidrage i søgefasen i reviews. Det får mig til at stille spørgsmålet, om bibliotekarere og informationsspecialister er for uambitiøse og kritiske mht. egne evner, siden vi ikke i højere grad er involveret i en sådan knowledge management-opgave. Personligt måtte jeg indledende erkende mig for tilbageholden over for min egen evne til at foretage relevansvurdering, men Iben og eksemplerne i de omtalte artikler, har fået mig til at revurdere denne holdning.

En mulig forklaring på vores begrænsede involvering kan være, at behovet for SRs og metaanalyse lå ved de psykologisk og sundhedsvidenskabelige forskere, hvorfor de også var villige til at investere ressourcer i området, og dermed tilegnede sig en slags ejerskab over metoden. Ligeledes at de benyttede statistiske metoder lå uden for informationsvidenskabens almindelige virke. Omvendt bør man også være bevidst om, at nogle af de områder bibliotekarere i dag anses at mestrer, ikke nødvendigvis oprinder fra informationsvidenskaben. Hjørland påpeger eksempelvis, at fagspecifikke klassifikationssystemer, benyttet i databaser som MEDLINE og PsycINFO, er udviklet uafhængigt af informationsvidenskabelige metoder (2002, p. 425). Alligevel er sundhedsvidenskabelige bibliotekarere i dag eksperter i disse. Dette kan være et argument for at jeg og fagfæller skal være mindre tilbageholdende med at afskrive os selv som bidrager i flere dele af review-processen.

Ovenstående er blot gisninger og overvejelser afledt af, at betragte LR's som en knowledge management-udfordring. De er medtaget her for at anskue emnet fra et andet perspektiv.

Opsummering

LRs fremstår i vejledningerne som en opgave, der langt overordnet udøves af forskere, og det er ligeledes forskere involveret i LR, der forfatter den vejledende litteratur. Bidrag af informationseksperter begrænser sig som hovedregel til kapitler om litteratursøgning, og en enkelt dansk bog om evidens og SRs. Sammenfattende er der i de gennemgåede vejledninger til LR overordnet en holdning om, at bibliotekarers bidrag til LR begrænser sig til sparring i søgeprocessen, med udvikling af søgestrategi og udførelse af de planlagte søgninger. Bibliotekarer omtales ikke i forbindelse med screening og kvalitetsvurdering, selvom en kollega og flere artikler bekræfter, at bibliotekarer også der bidrager til review-processen. Det er ikke ideelt, da bibliotekaren ikke har samme faglige indsigt i den søgte litteratur som forskeren, hvilket også understreges af kollegaen. Holdt op imod den virkelige verdens begrænsede ressourcer lader bibliotekarens deltagelse i screening og relevansvurdering til at være et nødvendigt kompromis. Et kompromis der i praksis må afvejes overfor kompleksiteten af den identificerede litteratur, og om der er tale om vurdering på baggrund af blot titelniveau eller større tekstmængder.

Endelig er det interessant at bibliotekarer har haft så begrænset en indflydelse på udviklingen af reviews og involvering i dem i praksis, særligt SRs, når de betragtes som en knowledge management-udfordring. Betragtet som en forskningsopgave, er bibliotekarers begrænsede involvering forståelig, men betragtet fra et knowledge management-perspektiv, er det pudsigt, at informationsvidenskaben ikke har været mere involveret.

7: Bibliotekarers bidrag til tværfaglige reviews

En del af min analyse af bibliotekarers muligheder for at bidrage til tværfaglige reviews bygger på argumenter fra tidligere kapitler. Samtidig inddrages også nye overvejelser.

Søgeprocessen

Overordnet er det stadig i søgeprocessen, jeg ser, bibliotekarens mest betydelige bidrag. Som anerkendt blandt forfatterne til de benyttede vejledninger er der ingen tvivl om bibliotekarens evne til bedre og mere effektivt at søge efter relevant litteratur til et LR, eller i det mindste at kunne inspirere og berige forskerens eget søgearbejde.

Når søgeprocessen udvides med et tværfagligt element, stiger kompleksiteten betydeligt i kraft af mange databaser med varierende emneord. Ligeledes er mange fags termer ikke så systematisk organiseret som sundhedsvidenskabens, hvorfor emneord ikke i så høj grad kan benyttes. Udover emnesøgning er man således også nødt til at benytte søgemetoder som litteraturlister, eksperterens viden, citationssøgning og pearl growing (Papaioannou, Sutton, Carroll, Booth, & Wong, 2010, pp. 115-116). Hertil komme grå litteratur som omtalt tidligere.

Desto mere kompleks søgestrategien bliver i et LR, desto mere mener jeg bibliotekaren som den professionelle kan berige arbejdet. Med kendskab til forskellige søgeteknikker kombineret med kompetencen til at hæve sig op over det enkelte fags traditioner, anser jeg bibliotekaren for endnu vigtigere til at assistere søgeprocessen i et tværfagligt LR end i et fagspecifikt.

Min kollega Iben påpeger tilsvarende, at kompleksiteten stiger, desto mere tværfaglig en problemstilling (I13). Hun går ikke så langt som mig, i min vurdering at bibliotekaren bliver vigtigere desto mere tværfaglighed. Hun fremsætter i stedet en glimrende iagttagelse om vidt forskellige sprogbrug om brug/misbrug inden for henholdsvis sundhedsvidenskab og det socialfaglige område. En iagttagelse jeg ser som et udtryk for hendes kompetence som bibliotekar til at håndtere mere end et domænes terminologi i tråd med Hjørlands 9. tilgang.

Helene ved AUL har oplevet udfordringer i sit arbejde med et tværfagligt review, hvor læger og antropologer samarbejdede. For antropologerne var det vanskeligt at afgrænse emnet og søgeord. Desværre har jeg ikke kunnet spørge ind til om det primært var et sundhedsvidenskabeligt review med bidrag fra antropologer, men det lyder lidt sådan, i kraft antropologernes manglende indsigt i medicinske begreber og søgeord (H11, H12). Når hun fornemmede antropologernes usikkerhed og manglende indsigt, har hun reflekteret over, om hun burde påpege det (H13). Jeg antager, at karakteren af det konkrete samarbejde med forskerne er afgørende for, om man finder det passende at give konstruktive input. Uanset omstændighederne lod Helene til at have en god fornemmelse for, at forskerne var udfordret af det tværfaglige element.

Både Iben og Helene kan altså identificere situationer, hvor de som bibliotekarer kunne assistere forskere i en tværfaglig kontekst.

Conceptual framework

Jeg mener med fordel at et conceptual frameworks afklaring af filosofiske og epistemologiske antagelser samt forudgående viden fra tidligere forskning og benyttede teorier kan benyttes i tværfaglige LRs. Med forskere fra forskellige domæner, vil der være varierende opfattelser blandt deltagerne. Bibliotekaren kan bidrage til håndteringen heraf, i kraft af sin evne til at hæve sig over en fagligt specialiseret forskers monofaglige tilgang og forholde sig komparativt til flere domæner samtidigt.

At kunne forholde sig til varierende opfattelser af god videnskabelig metode, epistemologisk forårsaget forskellige opfattelser af brugbar viden mm. er ikke nogen let udfordring. Jeg antager, et sådant bidrag forudsætter en omfattende forberedelse fra bibliotekarens side, da indblik i de deltagende domæners traditioner ikke besiddes som udgangspunkt. Domæneanalyse er her et centralt værktøj for bibliotekaren til at forstå, begrebsliggøre og organisere forskellige domæners informationsadfærd lettere end højt

specialiserede forskere. Som fagbibliotekar har man ofte en god forståelse for sit dagligt betjente fags traditioner, men at beherske flere fag samtidig anses for yderst sjældent (Knapp, 2010, p. 59). En forudsætning for at en bibliotekar kan bidrage med en sådan tværfaglig sparring er derfor muligheden for at kunne investere den nødvendige tid i forberedelse og opfølgning.

Når bibliotekarens rolle kommer op på så højt et plan, som bidrag til et tværfagligt conceptual framework, begynder det formentlig at blive relevant at sondre mellem bibliotekarer og informationsspecialister. Hidtil har jeg mere eller mindre har benyttet definitionerne synonymt. Jeg ser betydelig værdi i besiddelse af en dybere indsigt i videnskabsteori og forskellige videnskabelige metoders basale karakteristika. Det er jo umiddelbart let at anbefale tilegnelse af Hjørlands domæneanalyse, men dens meget teoretiske elementer som epistemologi og diskurser, er ikke lette. Ligeledes er jeg under min master i informationsvidenskab, først stødt på domæneanalysen under arbejdet med denne opgave. Metodens udbredelse og bibliotekarernes mestring af den forudsætter altså både en indsats fra uddannelsesinstitutioner som IVA, ligesom brug af den på et forskningsbibliotek kræver ressourcer og interesse for andre fag.

En af mine personlige erfaringer fra tværfagligt samarbejde omfattede vidt forskellig brug af begrebet "big data". Blandt de deltagende forskere fra sundhedsvidenskab og management samt mig selv som bibliotekar mistænkte jeg tre forskellige opfattelser af begrebet, hvorfor jeg foreslog at søge litteratur om det, så vi fik et fælles begrebsapparat eller i det mindste forståelse for forskellige opfattelser. Jeg havde indledende kun begrænset kendskab til big data, så jeg var nødt til at afsætte adskillige timer til begrebsafklaring i artikler og encyklopædier inden for hvert af de deltagende fag. Ingen af de andre havde overvejet problemstillingen, men løsningen blev positivt modtaget. Et sådant bidrag anser jeg for centralt i et tværfagligt LR, for at sikre fælles forståelse af projektet og dets problemstilling. Desto bedre udviklet conceptual framework desto mindre risiko for problemer senere i et review.

Fagspecifikke selvfølgeligheder = tværfaglige udfordringer

Flere af følgende udfordringer i tværfaglige LRs kunne have været omtalt i det tidligere kapitel om bibliotekarers bidrag til fagspecifikke LRs. Da de overordnet bliver langt mere komplekse i en tværfaglig kontekst har jeg valgt at behandle dem her. For at undgå der bliver tale om en række banale iagttagelser, har jeg forsøgt at sætte dem i kontekst af Klein og Hjørlands begreber og teorier.

Inspireret af Hjørlands 2. tilgang om tesaurusser og 9. tilgang om terminologi kan vigtigheden af **varierende terminologi** gentages. Varierende sprogbrug er som eksemplet med big data en oplagt opgave for bibliotekaren. I et fagspecifikt LR kender forskerne til deres eget fags overordnede begreber, og i nogle tilfælde også de korrekte termer i databasers kontrollerede emneord, hvis de benyttes ofte. Når tværfaglighed introduceres, udfordres forskernes monofaglige opfattelser. Bibliotekarens forståelse for

tesaurusser og domænespecifik kontekst kan med fordel bidrage med oversættelse/forklaring af begreber, og også blot som den projektdeltager der mest effektivt kan udføre dette arbejde.

Kildetyper benyttet i et LR kendes ofte af fagets forskere, som eksempelvis sundhedsvidenskabens forskningsartikler i peer reviewed tidsskrifter – ofte med adskillige forfattere. Hjørland har her flere tilgange af relevans heriblandt 1 om litteraturvejledninger, 5 om bibliometri, 7 om dokumenter og genrers organisering og særligt 10 om fagets kommunikation. I modsætning til sundhedsvidenskab dominerer bøger som primære kildetype inden for historie, og datalogien beror på conferencebidrag (Pors & Johannsen, 2013, p. 60). Ligeledes har nogle fag tradition for at opremse forfatterne afhængigt af deres bidrags størrelse, hvor andre fag konsekvent gør det alfabetisk (Knapp, 2012, p. 203). At skabe overblik i en sådan mangfoldighed af forskellige traditioner er nødvendigt i et tværfagligt LR, og jeg anser bibliotekaren for den bedst kvalificerede til at udføre opgaven.

I tæt tilknytning til kildetyper er også **publikation**. Deles det afsluttede tværfaglige review på cochranelibrary.com eller skal det være et kapitel i en bog? Her vil bibliotekaren ofte med kendskab til de deltagende fags traditioner og samarbejdets karakter (inter-, multi eller transdisciplinært) kunne vurdere og foreslå egnede publikationsløsninger. I et multidisciplinært samarbejde kan det eksempelvis være oplagt at sigte efter flere separate LR's og publikationer, inden for hvert af de deltagende fag. Hvis der er tale om et LR i et interdisciplinært samarbejde, er en samlet udgivelse formentlig mere velegnet pga. den tættere integration af viden og metode i det udførte arbejde. En anden fundamental udfordring ved publikation er også ganske enkelt at finde et sted at publicere. Særligt hvis det emne, et tværfagligt LR omhandler, er nyligt etableret eller helt unikt, kan der være meget få eller slet ingen gængse publikationskanaler. Der må bibliotekaren i gang med søgning i BFI'ens emneregister, ulrichsweb.com, journalfinder.elsevier.com mm. En opgave der formentlig hurtigt kan blive uoverskuelig for andre end bibliotekaren. Alternativt kan et conferencebidrag være en mulighed, hvis emnet endnu ikke har etablerede publikationskanaler.

Referencehåndtering i programmer som Endnote og RefWorks er en funktion bibliotekarere også bidrager med i reviews. Ofte har fag og institutter på universiteter en tradition for at benytte et specifikt værktøj, som fagbibliotekarere så supporterer. I et tværfagligt LR vil der med høj sandsynlighed opstå situationer med forskellige referenceværktøjer, der ikke taler sammen. At mestre flere af disse værktøjer bliver dermed en oplagt opgave for bibliotekaren, der med sin faglige baggrund har en bedre forståelse for håndtering af metadata end de deltagende forskere. Personligt har jeg også oplevet rollen som formidler af værktøjer til vidensdeling (knowledge management), da forskerne i et tværfagligt projekt ønskede en hjemmeside, blog eller lign., til at kunne kommunikere gnidningsløst uden lange mailinglister. Imødekommen af sådanne behov mener jeg er centralt i et tværfagligt LR. Brugerundersøgelser (Hjørland 4) kan bidrage til afklaring af

de involverede forskeres referencestile, behov og benyttede værktøjer, som ofte afhænger af, hvad det enkelte institut har købt og gjort tilgængeligt for de ansatte.

Endelige er bibliotekarens rolle som **facilitator** vigtig. Som i ovenstående personlige erfaring med forskeres ønske om et vidensdelingsværktøj blev min funktion at lokalisere og facilitere kontakt til den afdeling ved AU IT, der kunne håndtere forskernes ønsker, da AUL ikke ønskede at involvere sig i drift af nye IT-systemer. Facilitatorrollen kan både være til andre dele af organisationen som ovenfor, men ofte er det også kontakten til andre fagbibliotekarer. Personligt har jeg således trukket på sundhedsvidenskabelige kollegaer, for at være sikker på jeg benyttede de korrekte MESH-termer i en PubMed-søgning. Med bevidsthed om sit netværk mener jeg dermed bibliotekaren bliver en meget stærk samarbejdspartner, da man ofte har tætte forbindelser på tværs af en forskningsinstitution – uvurderligt i et tværfagligt samarbejde som et LR.

8: Konklusion

I kraft af den stigende interesse for tværfaglig forskning på universiteterne, og det generelle behov for literature reviews i al slags forskning, var det overordnede formål med denne opgave at bidrage til litteraturen om tværfaglige reviews og rækkevidden af bibliotekarers kompetence til at medvirke.

Da der eksisterer meget begrænset litteratur om emnet, og underbegreberne er noget diffuse, er det et svært emne at arbejde med. Eksempelvis er literature reviews et noget upræcist begreb, da de kan variere enormt i omfang og form, samtidig med at de indgår i akademiske afhandlinger fra studerendes opgaver til doktordisputatser.

De gængse betegnelser for literature reviews er traditionelle reviews og systematiske reviews. Da begge typer kan variere betydeligt i omfang, og der ikke findes nogen generel konsensus om faste termer, kan de med fordel betragtes som yderpunkterne på en skala. Ingen af yderpunkterne kan betragtes som overlegen, da de benyttes til forskellige formål, og med få undtagelser kan et review aldrig kategoriseres som 100% traditionelt eller systematisk. Et vist element af systematik er dog at foretrække for at på god videnskabelig manér at sikre transparens i de trufne valg.

Dette behov for systematik betragter jeg for stigende i et tværfagligt review, hvor det er nødvendigt for at sikre transparens i de valg og kompromiser, der generelt vil opstå, når partnere med forskellig faglig baggrund samarbejder.

Første del af problemformuleringen lød: **Hvilke dele af review-processen kompliceres, når den udføres tværfagligt, og hvordan kan disse komplikationer evt. afhjælpes?**

Som det fremgik af redegørelsen for LR's, er det en type forskning, der i høj grad afhænger af traditionerne i domænet, hvor den udføres. Traditionelle LR's benyttes formentlig i de fleste domæner, men deres form kan ikke generaliseres. SR's er primært udbredt inden for sundheds- og socialvidenskaben, men selv blot dér er der markante forskelle, som det illustreres af Gough et al's mere åbne tilgang til SR's end medicinens fokus på kvantitativ metode og randomiserede kontrollerede forsøg. Når forskellige fags traditioner for reviews blandes, er det dermed som udgangspunkt hele review-processen, der kompliceres.

- Forskningsspørgsmålets udarbejdelse er formentlig én af de processer, der ikke kompliceres i så høj grad. De deltagende forskere må antages at have fundet sammen af den årsag, at de har en fælles problemstilling, de ønsker løst.
- Deres conceptual framework vil i højere grad udfordres, da der kan forekomme vidt forskellige opfattelser af anvendelig metode, hvilken type viden, der kan besvare forskningsspørgsmålet og andre grundlæggende forskelle.
- Søgeprocessen, der stadig er bibliotekarens primære bidrag til et LR, kompliceres betydeligt, når ikke længere fagspecialiserede bibliografiske databaser dækker hele forskningsspørgsmålet, og der er varierende holdninger til, hvad der anses som de bedste kildetyper. Andre søgemetoder som litteraturlister, citationssøgning, eksperterens viden og pearl growing stiger derfor i værdi, ligesom sparring med bibliotekarer fra andre involverede fag anbefales.
- Screening, kodning og kvalitetsvurdering vil formentlig ikke udfordres synderligt, når de samarbejdende forskere allerede er blevet enige om, hvilken type forskning, der skal søges efter. Hvis et conceptual framework ikke er blevet etableret indledende, kan samarbejdet dog let opleve store udfordringer med at opnå enighed om, hvordan den fremsøgte litteratur skal organiseres, og hvad der er god og dårlig forskning.
- Syntese afhænger ligeledes af, om et conceptual framework er opnået i enighed. Selv når det er tilfældet, kan syntese af forskning baseret på forskellige typer metode og viden være omstændelig.
- Endelig er kommunikation af det endelige review og evt. publikation også en udfordring, da fagspecifikke tidsskrifter let kan være tilbageholdende med at optage forskning baseret på uortodokse metoder. Alternativer som conferencebidrag kan overvejes.

Komplikationerne gennem forløbet vil til en vis grad afhænge, af hvilken type tværfagligt samarbejde, der er tale om. Multidisciplinære samarbejder vil formentlig lettere kunne håndtere nogle problemer ved at lade forskerne arbejde adskilt afhængigt af domæne så længe som muligt. Transdisciplinære og særligt interdisciplinære samarbejder vil konstant udfordres af andre tilganges tilstedeværelse.

Gough et al.'s foreslåede tilgang med mulighed for syntese af forskning baseret på forskellige typer metode og viden, evt. udført som flere adskilte reviews, der til sidst synteseres, fremstår som et af de mere brugbare redskaber identificeret i den benyttede litteratur. Et så omfattende review med separate undersynteser forudsætter dog betydelige ressourcer. Ressourceovervejelser leder til anden del af problemformuleringen, hvor bibliotekarers bidrag delvist kan ses som et ressourcebesparende element.

Anden del af problemformuleringen lød: **I hvilket omfang kan bibliotekarer udføre/bidrage til såvel fagspecifikke som tværfaglige literature reviews?**

Der er konsensus i de inddragede review-vejledninger, de benyttede artikler og blandt mine kollegaer om bibliotekarers kompetence til at bidrage til et literature reviews søgeproces. Min holdning er, at behovet for en bibliotekar stiger, når et literature review udføres tværfagligt, i kraft af den medfølgende stigende kompleksitet i søgeprocessen, som bør håndteres af en professionel.

Bibliotekarer omtales i review-vejledningerne ikke i forbindelse med screening og kvalitetsvurdering, selvom en kollega og flere artikler bekræfter, at bibliotekarer også dér bidrager til review-processen. Holdt op imod den virkelige verdens begrænsede ressourcer lader bibliotekarens deltagelse i screening og relevansvurdering til at være et nødvendigt kompromis. Et kompromis, der i praksis må afvejes over for kompleksiteten af den identificerede litteratur og forskernes accept af bibliotekaren som en mulig fejlkilde. Grå litteratur er et område, hvor bibliotekarens bidrag med gennemgang af relevante hjemmesider og publikationslister medfører risiko for en mindre gennemsigtig relevansvurdering pga. manglende søgefunktioner, emneord og indsigt i emnet. Som påpeget af begge mine kollegaer, er grå litteratur en udfordring.

Bibliotekarens domæneanalytiske kompetence fremstår som et centralt bidrag til tværfaglige literature reviews i kraft af metodens potentiale for at analysere mange af de elementer og processer i et review, der udfordres, når det udføres uden et fagspecifikt fokus. Heriblandt kan nævnes varierende terminologi, forskellige traditioner for kildetyper, publikationskanaler og referencehåndtering.

At mestre domæneanalysen er dog ikke nogen beskedent bedrift pga. dens kompleksitet og omfang, der forudsætter en forståelse for bl.a. videnskabsteori og de overordnede videnskabelige metoder. Udbredelse af metoden kræver en indsats fra både uddannelsesinstitutioner som IVA og forskningsbibliotekerne, hvor bibliotekarerne færdes. Ligeledes skal den enkelte bibliotekar investere tid i tilegnelse af metoden. Udrustet med domæneanalysens redskaber må bibliotekaren til gengæld betragtes som en formidabel partner i tværfaglig forskning og reviews, der potentielt også kan bidrage på et højere niveau som i udviklingen af conceptual frameworks mm.

Perspektivering

Efter at have arbejdet med opgavens emner, forekommer det mig besynderligt, at informationsvidenskaben ikke i højere grad har bidraget til litteraturen om litterature reviews. Ud over bidrag med kapitler om søgning til nogle af de anvendte review-vejledninger er eneste bog, jeg er stødt på, den tidligere omtalte af Pors & Johannsen (2013), der ikke henvender sig specifikt til informationsvidenskaben. Under min masteruddannelse på IVA er jeg ligeledes aldrig blevet introduceret for emnet literature reviews, hvilket kan undre mig, da bidrag til reviews fylder en del på min arbejdsplads. Særligt når udviklingen af systematiske reviews betragtes som løsningen på et knowledge management-problem bliver jeg forundret over, hvor beskeden en mængde informationsvidenskabelig litteratur jeg har været i stand til at identificere. Jeg tænker umiddelbart, at reviews er en videnskabelig metode, informationsvidenskaben bør involvere sig mere i.

Da en del af min argumentation omhandler bibliotekarens potentiale for at bidrage til tværfaglig forskning og LR's i særdeleshed, anser jeg det også for relevant, at evalueringen af tværfaglig forskning belyses bedre. Jeg har ikke fordybet mig i problemstillingen, men mulighederne for eksempelvis peer review virker udfordrede, desto nyere og mere interdisciplinært et forskningsområde er. Multidisciplinær forskning kan formentlig lettere evalueres, da det ikke på samme vis som interdisciplinær forskning integrerer metoder og opfattelser. Dermed kan de bidragende fags traditionelle metoder lettere evalueres ud fra gældende standarder. Forståelse for, hvordan et tværfagligt review evalueres, er vigtig viden for at kunne optimere udførelsen af sådant review.

På den tidligere omtalte temadagen hos AUL d. 19/11 deltog også Hans Lund, der har været med til at udgive den citerede bog "Håndbog i litteratursøgning og kritisk læsning" (2014). Bogen er en sundhedsvidenskabelig vejledning til den evidensbaserede medicin. Hans Lund afsluttede sit oplæg med at påpege, at han pt. deltager i et samarbejde om automatisering af det systematiske reviews proces. En sådan udvikling anser jeg for relevant for informationsvidenskaben, da den potentielt giver formidable muligheder for at skabe overblik over forskning meget mindre ressourcekrævende end de nuværende metoder. Samtidig er jeg også skeptisk omkring, hvorvidt dette er muligt, men jeg er muligvis farvet af mit eget faglige område på AU, der primært er økonomi og management. Et område hvor søgning på ingen måde kan afgrænses til bibliometriske databaser.

Litteraturliste

- Alstrup, A. K. O. (2015). Kunne 15 dødsfald være undgået med systematisk review? Retrieved from <http://videnskab.dk/kultur-samfund/kunne-15-dødsfald-vaere-undgaet-med-systematisk-review>
- Campbell Collaboration. About us. Retrieved from http://www.campbellcollaboration.org/about_us/index.php
- Center for Kliniske Retningslinjer. (2015). Manual til udarbejdelse af kliniske retningslinjer. Retrieved from http://kliniskeretningslinjer.dk/media/349069/manual_hjemmesiden_final_.pdf
- Choi, B. C. K., & Pak, A. W. P. (2006). Multidisciplinarity, interdisciplinarity and transdisciplinarity in health research, services, education and policy: 1. Definitions, objectives, and evidence of effectiveness. *Clinical and Investigative Medicine*, 29(6), 351-364.
- Dudden, R. F., & Protzko, S. L. (2011). The Systematic Review Team: Contributions of the Health Sciences Librarian. *Medical Reference Services Quarterly*, 30(3), 301-315. doi:10.1080/02763869.2011.590425
- Fetscherin, M., & Usunier, J.-C. (2012). Corporate branding: an interdisciplinary literature review. *European Journal of Marketing*, 46(5), 733-753. doi:10.1108/03090561211212494
- Fetscherin, M., Voss, H., & Gugler, P. (2010). 30 Years of foreign direct investment to China: An interdisciplinary literature review. *International Business Review*, 19(3), 235-246. doi:10.1016/j.ibusrev.2009.12.002
- Gough, D., Oliver, S., & Thomas, J. (2012). *An introduction to systematic reviews*. London: SAGE.
- Hart, C. (1998). *Doing a literature review : releasing the social science research imagination*. London: Sage Publications.
- Higgins, J. P., & Green, S. (2011). *Cochrane Handbook for Systematic Reviews of Interventions*. Retrieved from <http://handbook.cochrane.org/>
- Hjørland, B. (2002). Domain analysis in information science. *Journal of Documentation*, 58(4), 422-462. doi:10.1108/00220410210431136
- Hjørland, B. (2011). Kompetencer i forskningsbibliotekerne i historisk og aktuel belysning: Udviklingsbehov i perspektiv af digitaliseringen. *Dansk Biblioteksforskning*, 7(1), 26.
- Hjørland, B., & Albrechtsen, H. (1995). Toward a New Horizon in Information Science: Domain-Analysis. *Journal of the American Society for Information Science (1986-1998)*, 46(6), 400.
- IVA. (2006, 2006). *Informationsordbogen: Ordbog for informationshåndtering, bog og bibliotek*. Retrieved from <http://www.informationsordbogen.dk/>
- IVA. (2012). *Masteruddannelse i Informationsvidenskab og kulturformidling - Studieordning*. Retrieved from http://iva.ku.dk/dokumenter/masteruddannelse/Studieordning_for_masteruddannelsen.pdf
- Janke, R., & Rush, K. L. (2014). The academic librarian as co-investigator on an interprofessional primary research team: a case study. *Health Information & Libraries Journal*, 31(2), 116-122. doi:10.1111/hir.12063
- Jesson, J. K., Matheson, L., & Lacey, F. M. (2011). *Doing your literature review : traditional and systematic techniques*. Los Angeles, Calif.: SAGE.
- Klein, J. T. (1990). *Interdisciplinarity : history, theory, and practice*. Detroit: Wayne State University Press.
- Knapp, J. A. (2010). Walls Tumbling Down: Opportunities for Librarians in Interdisciplinary Research *Interdisciplinary Collections, Services, Networks* (Vol. 144, pp. 53-61): De Gruyter Saur.
- Knapp, J. A. (2012). Plugging the "whole": librarians as interdisciplinary facilitators. *Library Review*, 61(3), 199-214. doi:10.1108/00242531211259328
- Krohn, W. (2010). Interdisciplinary cases and disciplinary knowledge. In R. Frodeman (Ed.), *The Oxford handbook of interdisciplinarity*. Oxford: Oxford University Press.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Interviews : Learning the craft of qualitative research interviewing* (2. edition. ed.). Thousand Oaks, Calif.: Sage Publications.
- Lund, H. f. (2014). *Håndbog i litteratursøgning og kritisk læsning : redskaber til evidensbaseret praksis* (1. udgave ed.). Kbh.: Munksgaard.

- Messina, E. S., & Iwasaki, Y. (2011). Internet Use and Self-Injurious Behaviors Among Adolescents and Young Adults: An Interdisciplinary Literature Review and Implications for Health Professionals. *Cyberpsychology, behavior and social networking*, 14(3), 161-168. doi:10.1089/cyber.2010.0025
- Nielsen, B. B. (2014, 11/4/2014). Fremtiden er interdisciplinær. Retrieved from <http://www.au.dk/forskning/interview/>
- Papaioannou, D., Sutton, A., Carroll, C., Booth, A., & Wong, R. (2010). Literature searching for social science systematic reviews: consideration of a range of search techniques. *Health Info Libr J*, 27(2), 114-122. doi:10.1111/j.1471-1842.2009.00863.x
- Petticrew, M., & Roberts, H. (2005). *Systematic reviews in the social sciences : a practical guide*. Malden, MA: Blackwell Pub.
- Pors, N. O., & Johannsen, C. G. (2013). *Evidens og systematiske reviews : en introduktion* (1. udgave. ed.). Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Rosenberg, J., Burchart, J., & Pommergaard, H.-C. (2013). *Alle kan skrive artikler : - også et systematisk review*. København.
- Schultze, U. (2015). Skirting SLR/'s language trap: reframing the /'systematic/' vs /'traditional/' literature review opposition as a continuum. *J Inf technol*, 30(2), 180-184. doi:10.1057/jit.2015.10
- White, B. (2011). *Mapping your thesis : the comprehensive manual of theory and techniques for masters and doctoral research*. Camberwell, Vic.: ACER Press.

Appendiks

Bilag 1

Maia Lindstrøm [mal@eva.dk]

16. december 2015 16:50

Hej Lars Jacob,

Tak for din mail. Det er så fint at høre at du kan bruge nogle af pointerne fra den gode dag på AU Library i din opgave. Du er meget velkommen til at bruge de pointer du har skrevet frem. Jeg uddyber gerne hvis du får brug for det.

Held og lykke med opgaven.

Bedste hilsner

Maia

Med venlig hilsen

Maia Lindstrøm

Evalueringskonsulent

Lars Jakob Jensen

16. december 2015 10:52

Hej Maia

Jeg har nu endelig fået tid til at komme mere i gang med min skriveproces i forbindelse med min hovedopgave på IVA. Det bliver snært, men jeg når det forhåbentlig J

I dit oplæg ved AUL d. 19/11 gav du udtryk for et par synspunkter, som jeg godt kunne tænke mig at henvise til i min opgave. Det er ikke en ordret citation jeg har behov for, men blot om du kan stå inde for to holdninger, som jeg opfattede dem.

Det ene er:

"På en temadag om systematisk søgning på Aarhus University Library d. 19/11/2015 nævnte den inviterede ekspert i SRs Maia Lindstrøm fra Danmarks Evalueringsinstitut, at en af udfordringerne ved SRs er

formidlingen af dem, da protokollen i nogle tilfælde er lige så omfattende som resultatet. Hun henviste her til arbejdet med SRs på højeste niveau med Cochrane og Campbell-godkendelse, hvor metodikken er meget formaliseret.”

Det andet:

”Der er dog mange forskellige tolkninger af, hvad et SR er. Inden for den evidensbaserede medicin begrænses SRs til kun at omfatte kvantitativ forskning med effektmål (Lund, 2014, pp. 24-25). Ved søgning på ”qualitative” i Cochrane-databasen, der netop indeholder sundhedsvidenskabelige reviews af højeste kvalitet, finder man alligevel adskillige SRs baseret på kvalitativ analyse. Holdningen ved tidligere omtalte Maia Lindstrøm fra Danmarks Evalueringsinstitut var, at SR’s inden for socialforskning langt overvejende behandler kvantitativ forskning, men at der arbejdes på at udvikle modeller til at håndtere kvalitative data.”

SRs er en forkortelse af systematiske reviews.

Hvis det er ok med dig, indsætter jeg din accept af denne mail som et bilag i opgaven.

Med venlig hilsen

Lars Jakob Jensen

Bilag 2

Spørgsmål besvaret af Helene Sognstrup

1: Hvad er din faglige baggrund, og hvor i AUL er du ansat?

Bibliotekar d.b. uddannet 1994

Ansæt AU Library, Psykiatri /Statsbiblioteket

2: Hvad er dine primære funktioner?

Basisbibliotekar: undervisning, vagter osv.

3: Hvordan er du involveret i literature reviews ved AUL? Er det komplette reviews med kritisk vurdering af den fundne forskning, screening og kodning eller i højere grad udvikling af søgestrategi og udførelse af søgninger?

For Sundhedsstyrelsen er det udarbejdelse af Nationale Kliniske retningslinier på søgedelen i samarbejde med fagkonsulent. Vi laver søgning, fjerner dubletter, søgeprotokol og skaffer litteratur. Den kritiske vurdering står andre fagfolk for.

Ellers laver jeg fra tid til anden søgninger til systematiske reviews, hvor jeg typisk står for litteratursøgningen efter et enkelt møde med en fagperson.

Jeg gentager søgningen i 2-7 databaser overfører til referenceværktøj og fjerner nogle gange dubletter.

4: Kan du fortælle lidt mere om processen? Modtager du blot en anmodning om udførelse af en søgning, deltager du i et forskningsprojekt, eller er du tilknyttet på en helt tredje måde?

Meget forskelligt. For Sundhedsstyrelsen er vi en del af arbejdsgruppen og deltager i 3 møder.

Andre gange kommer en yngre forsker til Book en bibliotekar og får f.eks sparring på deres PubMed-søgning og hvordan de skal få den overført til de øvrige databaser. Plus sparring på hvilke og hvor mange databaser de skal bruge, hvilke referencehåndteringssystem og i det hele taget til processen. De forventer ikke at vi laver det hele for dem.

Nogle gange bliver vi hyret til en betalingsopgaven, hvor vi typisk mødes med forskere en times tid og derefter laver hele søgningen i løbende kontakt med dem pr. telefon eller mail.

Andre gange foregår det hele pr. mail med en masse korrespondance frem og tilbage.

5: Samarbejder du direkte med forskeren/kunden i forbindelse med literature reviews? Er dette vigtigt for, at du kan udføre din rolle?

Ja det er helt nødvendigt at de godkender søgningen og søgeord, hjælper med synonymer, stavemåder osv. Ofte foregår det i PubMed og derefter laver jeg søgningen i de øvrige databaser uden så meget kommunikation med forskeren.

6: Hvilke typer litteratur søger du som led i disse opgaver?

For Sundhedsstyrelsen er rækkefølgen : guidelines, sekundær litteratur (systematiske reviews og metaanalyser og til sidst primærlitteratur.

For andre søger vi aldrig guidelines, men kun videnskabelige artikler. Nogle gange afgrænset til reviews og systematiske reviews.

7: Udfører du kvalitetsvurdering og afgrænsning ud fra inklusion- og eksklusionskriterier ud over vurdering af sprog, udgivelsesår og lign?

Nej – men når vi afgrænser med publikationstyper er der dog mange niveauer at gøre det på.

8: Søger du "grå litteratur" - altså ikke forskningspubliceret materiale som rapporter fra ministerier, styrelser, interesseorganisationer og lign.?

Nej – ikke til denne type opgaver. De få gange jeg har forsøgt synes jeg det er meget svært at relevansvurdere som ikke-fagperson.

9: Hvordan udføres dette, når hjemmesider som udgangspunkt ikke har en bibliografisk database?

10: Udfører du kvalitetsvurdering og afgrænsning ud fra inklusion- og eksklusionskriterier ud over vurdering af sprog, udgivelsesår og lign. i forbindelse med grå litteratur?

Når vi søger Guidelines til Sundhedsstyrelsen på hjemmesider vurderer vi lidt på relevans ud fra titel-niveau.

11 Har du nogen erfaring med eller hørt om tværfaglige literature reviews eller søgninger? Eksempelvis forskningsprojekter med forskere af forskellige baggrund.

Jaa vi har nogle gange samarbejdet med f.eks antropologer. Det gør klart en forskel at de ikke er så skarpe på emnet/ søgeordene. De er heller ikke altid så gode til at afgrænse sig og det er sikkert også pga. manglende indsigt i emnet.

12: Har du nogen holdning til om de kan lade sig gøre? Det kan både være på højeste niveau som Cochrane/Campbell reviews eller som mere dagligdags projekter med søgehjælp til en forsker.

Det kan selvfølgelig lade sig gøre, men nogle gange kan man blive i tvivl om kvaliteten er den samme, når man kan mærke deres usikkerhed på emnet, manglende kendskab til synonymer de medicinske begreber osv.

13: Har du nogen tanker om, hvordan vi som bibliotekarer og "informationspecialister" kan bidrage i en sådan tværfaglig opgave?

Når vi kan mærke usikkerheden er det nok relevant at gøre dem opmærksom på den fornemmelse man sidder med. Men det er måske nogle gange svært at i talesætte en fornemmelse – nogle gange er det også sent i processen man opdager det.

Generelt er det et problem at der prioriteres forholdsvis lidt tid til samarbejdet –egentlig også fra vores side, hvis det skal være tværfagligt må det nødvendigvis kræve mere tid tror jeg.

Bilag 3

Spørgsmål besvaret af Iben Brøndum

1: Hvad er din faglige baggrund, og hvor i AUL er du ansat?

Jeg er uddannet cand.scient.bibl. I 2008 og ansat i AU Library, Business and Social Sciences, Bartholins Allé

2: Hvad er dine primære funktioner?

Mine primære funktioner er undervisning i litteratursøgning bac., cand. og ph.d. primært indenfor psykologi og book en bibliotekar indenfor samme gruppe. Derudover arbejder jeg med bibliometri og analyse, koordinerer og udfører søgninger for Socialstyrelsen og har alm. skrankearbejde i biblioteket.

3: Hvordan er du involveret i literature reviews ved AUL? Er det komplette reviews med kritisk vurdering af den fundne forskning, screening og kodning eller i højere grad udvikling af søgestrategi og udførelse af søgninger?

Når det kommer til literature reviews i AUL-regi, er der indenfor psykologi primært tale om kandidatstuderende og forskere. I højere grad er der dog tale om systematiske reviews i stedet for det almindelige reviews mere narrative tilgang. Uden undtagelser er jeg kun med på søgedelen. Dvs. udvikling af eller sparring på søgestrategi og i nogle tilfælde udførelse af de konkrete søgninger.

Når vi arbejder for Socialstyrelsen ifb med søgninger er vi dog af og til mere involveret i en egentlig relevansvurdering af litteratursøgningens resultater.

Jeg mener, det er vigtigt, at vi fortæller, hvor langt vores kompetencer rækker. Og som oftest rækker de ikke til f.eks. kritisk gennemgang af litteratur eller kodning af studiers evidensgrad. Det har vi ikke fagligheden til, fordi det ikke ligger i vores uddannelse. Her ville man være bedre klædt på, hvis man var fagreferent; altså med en uddannelse udenfor biblioteks- og informationsvidenskab, men med indgående kendskab til systematisk litteratursøgning, databasestruktur osv.

4: Kan du fortælle lidt mere om processen? Modtager du blot en anmodning om udførelse af en søgning, deltager du i et forskningsprojekt, eller er du tilknyttet på en helt tredje måde?

Når det kommer til de studerende, skal de i høj grad være meget selvstændige. Dvs. jeg er med som sparringspartner på f.eks. valg af databaser og søgestrategi. Derudover forsøger jeg at gøre dem bekendt med, at der er krav, der skal mødes, når de laver et systematisk review f.eks. indenfor klinisk psykologi. Er det for en af vores forskere, så er det ikke som egentlig projektdeltager (desværre), men som en sparringspartner der er med i en del af projektet. Det kan kaste en acknowledgement af sig i ny og næ (selvom vores arbejde af og til burde kvalificere til et medfatterskab).

Er det for Socialstyrelsen, så modtager jeg en anmodning fra dem, hvorefter vi aftaler nærmere.

5: Samarbejder du direkte med forskeren/kunden i forbindelse med literature reviews? Er dette vigtigt for, at du kan udføre din rolle?

Ja og ja. Oftest er det som sparringspartner, når det er for en af vores egne forskere. For Socialstyrelsen er vi som oftest meget mere involverede end blot som sparringspartner. I begge situationer er det efter min mening essentielt, at vi har en dialog omkring emneord, valg af databaser etc. Især når det er indenfor et område, hvor jeg meget lidt kendt, så har jeg brug for information fra forskeren/Socialstyrelsen for at kunne gøre min del.

6: Hvilke typer litteratur søger du som led i disse opgaver?

I AU-regi er det næsten undtagelsesvist videnskabelig litteratur søgbart via bibliografiske databaser. For Socialstyrelsen er det ovenstående, ”grå” litteratur, webside-materiale bl.a.

7: Udfører du kvalitetsvurdering og afgrænsning ud fra inklusion- og eksklusionskriterier ud over vurdering af sprog, udgivelsesår og lign?

I AU-regi nej.

For Socialstyrelsen: Nogle gange men kun hvis jeg specifikt bliver bedt om det, og så skal det foregå ud fra helt konkrete kriterier.

8: Søger du ”grå litteratur” - altså ikke forskningspubliceret materiale som rapporter fra ministerier, styrelser, interesseorganisationer og lign.?

Det gør vi rigtig meget for Socialstyrelsen. Og det er problematisk og vanskeligt at gøre systematisk.

9: Hvordan udføres dette, når hjemmesider som udgangspunkt ikke har en bibliografisk database?

Det er som regel håbløst at anvende websiders søgefunktioner. Derfor udarbejder vi meget specifikke kriterier for, hvornår materiale kan inkluderes, så min vurdering bliver så objektiv som muligt. Det kan eksempelvis være, at materialet skal omhandle et helt specifikt emne+ en helt specifik population+omhandle skandinaviske forhold; alt dette skal udspecificeres så det bliver håndterbart, og tvivl reduceres.

10: Udfører du kvalitetsvurdering og afgrænsning ud fra inklusions- og eksklusionskriterier ud over vurdering af sprog, udgivelsesår og lign. i forbindelse med grå litteratur?

Jeg ville aldrig gøre det i AU-regi, fordi forskerne er klogere på deres felt, end jeg er; jeg tror sådan set heller ikke, de ville være interesserede i den del.

For Socialstyrelsen gør jeg, hvis de efterspørger det. De er ikke nødvendigvis eksperter indenfor det felt, de arbejder med, så de vil ofte gerne have os til at hjælpe her (og så er det billigere at få os til at gøre det, frem for de selv gør det).

11: Har du nogen erfaring med eller hørt om tværfaglige literature reviews eller søgninger? Eksempelvis forskningsprojekter med forskere af forskellige baggrund.

På sundhedsområdet kan man af og til se f.eks. læger, sygeplejersker og antropologer i samme projekt. Det har jeg dog aldrig oplevet i AU-regi.

Tværfaglig reviews eller søgninger synes jeg sjældent vi hører noget til, men det forekommer. F.eks. på psykologi kan man have en somatisk (legemlig) diagnose, der behandles med metoder fra det socialfaglige område. Det samme gør sig gældende indenfor vores arbejde for Socialstyrelsen. Ofte er det en fysisk tilstand (f.eks. døvblindhed), som skal undersøges i sammenhæng med en social intervention som f.eks. fleksjob, uddannelse, daginstitutionstilbud.

12: Har du nogen holdning til om de kan lade sig gøre? Det kan både være på højeste niveau som Cochrane/Campbell reviews eller som mere dagligdags projekter med søgehjælp til en forsker.

Min erfaring er, at jo mere tværfaglig en problemstilling, jo vanskeligere er det. Her tænker jeg specielt på de forskellige fagområders terminologier. Tag f.eks. en område som rusmiddelforskning, der både kan indeholde elementer fra sundhedsvidenskab og det socialfaglige område (og sikkert mange flere). Indenfor sundhedsvidenskab vil man altid se brug af rusmidler som misbrug. Indenfor det ”sociale” område mener man, at misbrug er et fordømmende ord, og her vil man altid tale om brug i stedet. Der er tale om to helt forskellige tilgange til det samme emne. Det gør, at vi skal kende til forskellige områders terminologier, og det er vanskeligt. Ideelt ville det være også at kende noget til fagets videnskabsteori etc.; jævnfør min tidligere kommentar om, at den ”gammeldags” fagreferent kan noget, som vi med vores biblioteks- og informationsvidenskabelige baggrund ikke (nødvendigvis) kan.

13: Har du nogen tanker om, hvordan vi som bibliotekarer og ”informationspecialister” kan bidrage i en sådan tværfaglig opgave?

Jeg mener, at vi kan bidrage ved at gøre opmærksom på, at litteratursøgning er en del af metoden i stort set ethvert forskningsprojekt, og at der skal redegøres for dette med samme sirlighed som for eksperimenter i et laboratorium. Vi har jo mange modeller for f.eks. systematiske reviews, som jeg mener godt kan

anvendes indenfor andre områder end lige det sundhedsvidenskabelige, som de fleste er beregnet på. Det er klart, at ikke alle elementer i f.eks. PRISMA giver mening indenfor alle fag, fordi den lægger sig op ad medicins "karakteristika". Jeg tænker, det vanskeligt lader sig gøre at lave en egentlig skabelon for tværfaglige litteratursøgninger/reviews. Men jeg ville tage imod en med kyshånd!

Vores bidrag som informationsspecialister bliver at øge fokus på systematisk litteratursøgning og afrapportering af denne. Måske derudover vores evne til hurtigt at sætte os ind i databasers opbygning og søgefunktioner; det gør vi trods alt som oftest hurtigere og mere kvalificeret end mange forskere.